

דין המדיר את אשתו מלהנות לו

במשנתנו מבואר, שהמדיר את אשתו מלהנות לו, שבכך היא נאסרת לזון מנכסיו, אם היה הנדר עד שלושים יום, יעמיד פרנס שיספק לה מזונותיה, אבל אם היה הנדר יותר מכך, אין האשה יכולה לעמוד בו, ועל כרחו יוציא ויתן לה כתובה.²

לדברי רב [בדף ע"א], כשאמרו שכשהנדר עד שלושים יום יעמיד פרנס ולא יוציא את האשה, הכוונה לכך שכשבתחילת נידרו פירש, שמדירה שלושים יום, אבל אם לא פירש כלום, אלא הדירה בהנאה בלא הגבלת זמן, מאחר שלפי נדרו היא נאסרת בהנאה יותר משלושים יום, הוא מוציא אותה מיד, ונותן לה כתובה, אף על פי שיתכן שישאל על נדרו בתוך הזמן, ותהא מותרת לו.

ולדברי שמואל [בדף ע"א], כשאמרו שכשהנדר עד שלושים יום יעמיד פרנס, כן הדין גם אם הדירה מהנאה יותר משלושים יום, או שהדירה הנאה בלא הגבלת זמן, כל שלא עברו שלושים יום של איסור בפועל, אינו מחויב להוציאה, שמא ימצא פתח לנדרו, [לומר על דעת כן לא נדרתין], ושאל עליו לחכם, ויתיר לו הנדר, ויתברר שלא היתה אסורה לו שלושים יום, ורק כשיעברו שלושים יום, ועדיין היא אסורה, הוא מחויב להוציאה ונותן לה כתובה.

והנה לעיל נתבאר, שאין הנדר חל לאסור את האשה במזונות הבעל, אלא בשני אופנים. (א) כשאמר לה הבעל צאי מעשה ידיך במזונותיך [שבכך פטר עצמו ממזונותיה]. (ב) כשהדירה כשהיא ארוסה [כשעדיין לא היה משועבד לה למזונות]. ואם כן, דיני המשנה נאמרו, כשהבעל הדיר את האשה באחד מהאופנים הללו, ולהלן יתבאר דיני המשנה לפי שני האופנים הללו.

א. כשאמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך.

נתבאר שאחד מהאופנים שבהם האיש אוסר את אשתו במזונותיו הוא, כשקודם לכן אומר לה, שיהיו מעשה ידיה שלה, שבכך הוא נפטר מלזון אותה.

והנה אם מעשה ידיה אינם מספיקים לה למזונותיה, גם אם אמר לה, שיהיו מעשה ידיה לעצמה, אינו נפטר בכך מחיובו לזון אותה, ועדיין הוא משועבד לה למזונותיה, ואינו יכול לאוסרה במזונותיו, ואם כן הרי הוא כמי שלא הדירה הנאה, ואינו צריך להוציאה, ולא באופן הזה דברה משנתנו.

ואם מעשה ידיה מספיקים לה לכל צרכיה, שבכך הוא נפטר מחיובו לזון

² נראה לר"י, דבכל הנך דקתני במתניתין יוציא, היינו שכופין אותו, דכיון דשלא כדון עבד, כופין אותו להוציא ... וליכא למימר דכפייה ... במילי ולא בשוטי, חדא דבדברים לא יוסר עבד, ועוד ... ואם תאמר אם כן אמאי לא תני להו בהדי הנך שכופין להוציא. ויש לומר דלא תני במתניתין אלא כגון מוכה שחין ובעל פולפיס דאתין ממילא, אבל הנך דאתיא כפייה דידהו על ידי פשיעת הבעל, לא קתני. ומקמץ ומצרף ובורסי דקתני אפילו נעשו אחר שנשאו נחא, שאינם מתכוונים להקניט ולצער האשה ... ותימה, אמאי לא חשיב לה לההיא דבאה מחמת טענה בהדי הנך שכופין להוציא, דהתם אינו פושע בה דמה הוא יכול לעשות שהוא עקר. ויש לומר משום דקתני סיפא בין שהיו עד שלא נשאו בין משנשאו, ולא שייך לומר סברה הייתי שאני יכולה לקבל, ורוביהו מיתרצי בהאי שינויא. ורבינו חננאל הביא מירושלמי, דכל הנך יוציא דמתניתין, אין כופין ... ופסק רבינו חננאל משם, שמע מינה שאין כופין, אלא היכא שמפרש בהדיא כופין, אבל היכא דאמור רבנן יוציא, אומרים לו כבר חייבך חכמים להוציא, ואם לא תוציא מותר לקרותך עברינא, אבל לכפותו לא ... ויותר נראה דכופין בכל הנך, כדפירש ר"י, אלא דירושלמי קסבר ששיך כפייה במילי, אבל לדין דקיימא לן בדברים לא יוסר עבד, על כרחך איירי בשוטי ... ומיהו אין לכופ שום אדם לגרש ולעשות מעשה, עד שנמצא ראייה ברורה, דהא אמרינן, דגט מעושה בישראל שלא כדון פסול, ואין להתיר אשת איש מספק. [תוס'].

מסכת כתובות

פרק שביעי המדיר

דף ע'

המדיר את אשתו מלהנות לו

במשנתנו מבואר, שהמדיר את אשתו מלהנות לו, חל הנדר לענין זה שאסורה להיות ניזונית מנכסיו³. והקשו על כך בגמרא, היאך חל הנדר, והלא הוא משועבד לה לזון אותה, וכשם שהיא אינה יכולה לאסור עליו מעשה ידיה המשועבדים לו, [כפי שנתבאר בדף נ"ט], כך הוא לא יוכל לאסור עליה מזונות, המשועבדים לה. ונאמרו מספר אופנים ליישב זאת.

א. באומר צאי מעשה ידיך במזונותיך.

מתחילה רצו לומר, שכיון שהאיש יכול לומר לאשה התפרנסי ממעשה ידיך ולא אזור אותך, שעל ידי שהוא מוחל על מעשה ידיה הוא נפטר מלזון אותה, כשהוא מדירה הנאה, הרי הוא כאומר לה כן, ובכך נפטר מחיובו לזון אותה וחל הנדר.

אולם דחו זאת, כי אם כן, לדעת האומרים שהאשה יכולה לומר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה לך, שעל ידי שהיא מוחלת על המזונות מעשה ידיה לעצמה, כשתהא אוסרת על בעלה את מעשה ידיה, יחול הנדר, שבכך תחשב כאילו אמרה לו, יהיו מעשה ידי לי, ובאמת אין הדבר כן, ולא חל הנדר שלה.

ולפיכך אמרו, שבאמת בדרך כלל, כשהאיש אוסר את הנאתו לאשתו, אינה נאסרת במזונות, כי הוא משועבד לה. אבל כשתחילה אמר לה בפירוש, התפרנסי ממעשה ידיך, ולא אזור אותך, ואחר כך הדירה, חל הנדר, שהרי כשנדר כבר לא היה משועבד לה למזונות.

אמנם כל זה, כשמעשה ידיה מספיקים לה למזונותיה, אבל אם אינם מספיקים לה, אינו יכול לומר לה התפרנסי ממעשה ידיך, אלא הוא משועבד לזון אותה להשלים סיפוקה, ואם כן לא חל נדרו לאוסרה במזונותיו.

ב. כשהדירה כשהיא ארוסה.

אופן נוסף שחל הנדר של האיש האוסר את אשתו מלהנות ממזונותיו הוא, כשנדר נדר זה בהיותה ארוסה, שעדיין לא נשתעבד לה למזונותיה.

³ ודווקא בהנאת מזונות היא נאסרת בכך, אבל בהנאת תשמיש אינה נאסרת. ופירש רש"י, שהטעם לכך שאינה נאסרת בתשמיש, כי הוא משועבד לה לכך, שנאמר 'וענתה לא יגרע'. ורבינו תם מפרש, שאינה נאסרת בתשמיש, כי משמעות מדירה מלהנות לו, היינו הנאת מזונות. [עיי רש"י ותוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 26ח
מסכת כתובות ע' – ע"ז

שליח עושה שליחותו, יותר מכך אינו עושה, ונמצאת בלא מזונות¹.

אבל אין לומר, שדין משנתנו אמור כשהדיר אותה בעודה ארוסה, שאז חל הנדר כי לא היה משועבד לה למזונות, ולאחר מכן נישאת ממשי, שיש לו לזון אותה על ידי פרנס מחמת חיוב מזונות גמור, שכן באופן הזה, שהסכימה להנישא אחר שהדירה, הרי היא כנישאת על דעת שלא יהיו לה מזונות, ורשאי לקיימה כך יותר משלושים יום. ואינה יכולה לומר, סבורה הייתי שאוכל לעמוד בזה, ועתה רואה אני שאיני יכולה, כי ודאי היתה יודעת מתחילה אם יכולה להיות בלא מזונות או לא.

העמדת פרנס על ידי הבעל שאסר אשתו במזונותיו

נתבאר, שהאוסר את אשתו במזונותיו, יש אופנים שהנדר חל, ורשאי לקיימה עד שלושים יום, על ידי שמעמיד לה פרנס לזון אותה.

ואין הכוונה שימנה שליח לכך בפירוש, שכן מאחר שאסר את הנאת מזונותיו על אשתו, כשיזון אותה על ידי שלוחו, הרי הוא עובר על נדרו.

והאופן שבו יוכל לפרנסה על ידי אחר הוא, כשיאמר, כל הזן אינו מפסיד, שאינו ממנה שליח לכך, אלא מודיע, שמי שירצה לזון אותה מעצמו, לא יפסיד, כי ישלם לו על כך, אבל הוא אינו מצווה לשום אדם לעשות כן, ומי שיבוא ויזון אותה, מחמת עצמו עושה, ולא בשליחות הבעל².

ודוקא כשאמר בלשון זה, "כל הזן", שאין זה לשון ציווי, אבל אמר, "השומע לי יזון את אשתי", לשון ציווי ושליחות הוא, ואף על פי שאינו מייחד השליח בעצמו, אסור.

שליחות לכתוב גט בלא לייחד השליח

מי שהיה מושלך בבור, ואמר, "כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי", כל השומעים קולו רשאים לכתוב גט לאשתו, אף על פי שלא ייחד אותם לכך, כי כשאמר בלשון זה, "כל השומע יכתוב", הרי זה לשון ציווי לכל השומע, ועשה את השומע שלוחו לכך.

אותה, וחל נדרו שאוסר אותה במזונותיה, מכל מקום, מאחר שדי לה במעשה ידיה, אינה צריכה פרנס, ואם כן גם באופן הזה לא דברה משנתנו, ואפשר שמאחר שדי לה במעשה ידיה, אף על פי שנאסרה במזונותיו, יהיה רשאי לקיימה גם יותר משלושים יום.

והאופן שבו דברה משנתנו, שחל הנדר, אף על פי שלא די לה במעשה ידיה, וצריכה פרנס, הוא, כשמעשה ידיה מספיקים לה לדברים גדולים, ולא לדברים קטנים ויתרים שהיתה רגילה בהם בבית אביה לא בביתו, שמאחר שכשהיתה עמו הורגלה שלא לקבל דברים אלו אינו משועבד לה להם אלא לדברים גדולים, ומאחר שמעשה ידיה מספיקים לה לדברים גדולים, כשאומר לה שתתפרנס ממעשה ידיה, נפטר משעבודו, וחל נדרו לאוסרה במזונותיו, ומכל מקום מאחר שמדירה, צריך להעמיד לה פרנס לאותם דברים קטנים, כי היא אומרת, כשהייתי עמך הסכמתי לדחוק עצמי שלא לקבל אותם דברים קטנים, אבל עכשיו שאתה מדיר אותי, איני מסכימה³, ולפיכך אם לא תקבל אותם דברים קטנים, יתחייב להוציאה מיד, ויכול לעכב זאת על ידי פרנס.

ובזה אמרו, שעד שלושים יום יוכל לקיימה על ידי שתקבל דברים אלו מפרנס שמעמיד לה, יותר משלושים יום, יוציא ויתן כתובה. והטעם לכך, שעד שלושים יום, עדיין לא מתפרסם הדבר, ואין לה בושה בכך, יותר משלושים יום, הדבר מתפרסם, ויש לה בושה בכך.

ב. כשהדירה כשהיא ארוסה.

נתבאר, שאופן נוסף שהאיש אוסר את אשתו במזונותיו הוא, כשמדיר אותה בעודה ארוסה, שעדיין לא נשתעבד לה מהתורה לזון אותה.

ואמנם כשהדיר אותה בעודה ארוסה קודם שנתחייב במזונותיה, אפילו הדירה יותר משלושים יום, אינו צריך להוציאה, שהרי לא הפסידה כלום.

והאופן שבו דברה משנתנו, שאם הדירה יותר משלושים יום הוא מוציא אותה, הוא, כשהדירה אחר שהגיע זמן הנישואין ועיין לא נישאו, וכדעת משנה ראשונה בדף נ"ט, שמשעהגיע זמן הנישואין, [שנים עשר חודש לבתולה, ושלושים יום לאלמנה], האשה אוכלת משל בעלה, שבשעה זו, מאחר שחיובו לזון אותה הוא מדברי חכמים, ואינו משועבד לה מהתורה, חל נדרו לאוסרה בכך, שהנדר הוא איסור תורה, ומפקיע חיוב מזונות מדברי חכמים, והיא נאסרת במזונותיה³. ובה אמרו, שעד שלושים יום יוכל לקיימה על ידי העמדת פרנס, יותר משלושים יום, יוציא ויתן כתובה. והטעם לכך, שעד שלושים יום

¹ הכא לא שייך טעמא דזילותא, כיון דלא נישאת. ואם תאמר, ויעשה לה תקנה אחרת, כגון שיתן לו לחבירו במתנה והלה יתן לה, כמו גבי בא בדרך דמייתי לקמן, דאין לומר דווקא בא בדרך ואין לו מה יאכל התיירו לו, דהא גבי מעשה דבית חורון משמע דאי הוה יתיב ליה מתנה גמורה, הוה שרי אביו למיכל. ויש לומר דאין הכי נמי, אבל אין רגילות ליתן בכי האי גוונא, דכל שעה ירא שיחזיק בהן המקבל. ואם תאמר, ויפקיר כדלקמן. ויש לומר דהא ודאי לא שרינן אלא לבא בדרך, הואיל ולא נכנסו המזונות לרשות אחרת משיצאו מיד המדיר, דנראה כמו שהן עדיין ברשותו. ותקנתא דחנוני הרגיל אצלו איכא למימר נמי דלא שכיח דעבדי טפי משלשים יום, הואיל והמדיר אינו אומר לו ליתן לו מעות. [תוס'].
² ולא בעי לשנויי בחנוני הרגיל אצלו. אומר רבינו יצחק, דיעמיד פרנס משמע דמפרנס לה מזונות, אבל בחנוני הרגיל אצלו לא מפרש לה. מיהו אומר רבינו שמואל דווקא בכי האי גוונא דאמר בסתם כל הזן אינו מפסיד שרי במודר הנאה, אבל למימר ליחיד אם תזון לא תפסיד, אסור, דמיחזי כשלוחו, דגבי בא בדרך לא שרי למימר הכי, ובסוף מסקנא נמי דמשיב לא מיבעיא כל הזן כיון אי הוה שרי למימר ליחיד הוה ליה למיתני בחנוני הרגיל אצלו אם תזון לא תפסיד והוה משמע לן רבותא טפי. [תוס'].
³ ואדעתא דהכי לא מחלה שידירנה, הלכך משועבד לה, ומכל מקום חל הנדר, דבשעת הנדר אכתי לא היה משועבד. אי נמי בלא טעם מחילה הנדר חל, שכל זמן שהיא עמו יש לה לגלגל עמו, דאף על גב דאין יורדת עמו, דאין זה חשיב ירידה, דמיירי שאין בני משפחתה העשירים כמו בעלה רגילין בכך, אלא אביה מתוך עושרו היה מותר, הלכך יש לה לגלגל עמו, וכשאינה עמו, יש לה להנהיג כמו שהיתה רגילה בבית אביה. [תוס'].
⁴ כן פירש בקונטרס, דמדאורייתא לא משתעבד לה, לפיכך הנדר חל. וקשה דאם כן מן הנישואין נמי יחול הנדר מהאי טעמא, דהא קיימא לן דמזונות נשואה דרבנן ... ונראה לפרש שהגיע זמן ולא נשאו כלומר, הא דקתני יעמיד פרנס, אשהגיע זמן ולא נשאו קאי, אבל כשנדר עדיין לא הגיע הזמן, לפיכך חל הנדר, ודוקא הגיע זמן, אבל נשאת אין צריך להעמיד פרנס, דסברה וקיבלה כדאמר בסמוך. ועוד יש לומר, כשהדירה כבר הגיע הזמן, ומיהו חל הנדר, דלא אלמנה רבנן לשיעבודא דאשה כל זמן שלא נישאת, ומפקיע הקונם אותו שיעבוד. [תוס'].
⁵ כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 26ח
מסכת כתובות ע' – ע"ז

בשבת החמירו גם שלא בלשון ציווי

נתבאר, שהאומר, "כל הזן את אשתי אינו מפסיד", אינו נחשב כממנה את הזן לשלוחו, וכל הזן את אשתו, נחשב כזן אותה מעצמו ולא בשליחות הבעל. ומבואר, שכן הוא ברוב דיני התורה, אבל לענין מלאכות שבת, החמירו, שהאומר בלשון זה, אף על פי שאינו ציווי, "העושה מלאכה זו אינו מפסיד", ובא נוכרי ועשה, נחשב הנוכרי כעושה בשליחותו, והמלאכה אסורה לישאל. ולא הקלו בדבר זה לענין מלאכות שבת אלא לענין דלקה, שמתוך שאדם בהול על ממונו, אם לא יתירוהו להציל ממונו באופן הזה, עלול לכבות בידיו, ולכן לענין דלקה בלבד התירו לומר, "כל המכבה אינו מפסיד", כדי שיבואו נוכרים ויכבו הדלקה.

עד שלושים יום, על ידי שמעמיד לה פרנס לזון אותה.

ורבי יהודה אומר, שאם היה המדיר כהן, שאסור לו להחזיר את גרושתו, וכשיגרש את זו, תאסר עליו עולמית, נתנו לו חכמים זמן גדול יותר, ואפילו היה הנדר שני חודשים, רשאי לקיימה על ידי פרנס. ורק כשהיה המדיר ישראל, שמוותר לו להחזיר גרושתו, וכשיגרש את זו, לא תאסר עליו עולמית, אינו רשאי לקיימה על ידי פרנס אלא חודש אחד, אבל יותר מחודש, יוציא ויתן כתובה. לדברי אביו, בדיון זה דעת רבי יהודה כדעת תנא קמא שאמר שלושים יום^א. ולדברי רבא, גם בדיון זה רבי יהודה חלוק על תנא קמא, שלדעת תנא קמא, לעולם רשאי לקיים שלושים יום, ולדעת רבי יהודה, חודש אחד בלבד, ואפילו הוא חודש חסר של עשרים ותשעה ימים.

מחלוקת רב ושמואל מבוארת לעיל בסוף דף ס"א.

אופן נוסף שיכול לזון את המודר ממנו הנאה

נתבאר שהאומר "כל הזן אינו מפסיד" אינו נחשב כממנה את הזן לשלוחו ויכול לזון כך את מי שמודר ממנו הנאה.

המדיר את אשתו שלא תטעם אחד מכל הפירות

מבואר במשנתנו, שהמדיר את אשתו שלא תטעם אחד ממיני הפירות^ב. לדעת תנא קמא, יוציא מיד ויתן כתובה. ולדעת רבי יהודה, אם היה המדיר ישראל, יום אחד רשאי לקיימה, יותר מכך יוציא ויתן כתובה, ואם היה המדיר כהן, רשאי לקיימה כך גם שני ימים, אבל יותר מכך יוציא ויתן כתובה.

ולפי דברי רב, אפשר שכוונת המשנה כמשמעותה, שהאיש מדיר את האשה שלא תטעם אחד ממיני הפירות שבעולם.

ובמסכת נדרים מבואר אופן נוסף, שעל ידו יכול לזון את המודר ממנו הנאה, הוא מה ששנינו, המודר הנאה מחבירו, ואין לו מה יאכל, ילך אצל חנוני הרגיל אצלו, ויאמר לו, איש פלוני מודר הנאה ממני, ואיני יודע מה אעשה לו, הוא נותן לו, ובא ונוטל מזה. היה צריך המודר לבנות ביתו ולגדור גדירו ולקצור שדהו, הולך המדיר אצל פועלים הרגילין אצלו, ואומר להם, איש פלוני מודר הנאה ממני, ואיני יודע מה אעשה לו, הם עושים עמו, ובאים ונוטלים שכרם מזה.

ואופן זה מחודש יותר כי היה מקום לומר מאחר שחנווני זה רגיל עמו כשמספר לו שאין לחבירו מה לאכול הרי הוא כאומר לו בפירוש שיזון אותו.

ואמנם אינו יכול לאסור לה דבר זה בצורה ישירה, כי אינו יכול לאסור לה אלא דברים שברשותו, אבל יכול לאסור לה על ידי שיאמר, "הנאת תשמישך אסורה לי אם תטעמי מאחד ממיני הפירות שבעולם", שמאחר שאינה רוצה להיאסר לו, לא תוכל לטעום מאותו המין.

לתת למודר על ידי מתנה לאחר או הפקר

עוד שנינו במסכת נדרים, שכשהיה הוא והמודר ממנו הנאה מהלכים בדרך, ואין למודר מה לאכול, המדיר נותן לאדם שלישי לשם מתנה, והלה נותן למודר ומותר לו לאכול. ואם אין שם אדם שלישי, המדיר מניח על גבי הסלע או על גבי הגדר, ואומר, הרי הם מופקרים לכל מי שיחפוץ, והמודר נוטל ואוכל.

והחילוק בין הדין הראשון של המשנה, שאסר לה מזונות, ויכול לקיימה שלושים יום, לבין הדין השני של המשנה, שאסר לה אחד ממיני הפירות, וצריך להוציאה. שבדין הראשון, פירש בדבריו כמה זמן הוא מדירה, ולכן אם פירש זמן עד שלושים יום, רשאי לקיימה, ואם פירש יותר, מוציא מיד. ובדין השני לא פירש בדבריו כמה זמן הוא מדירה, ולכן הוא מוציאה מיד.

אבל לדברי שמואל, אין לחלק כן, כי המדיר את אשתו, גם בלא לפרש זמן, רשאי לקיימה עד שלושים יום.

ורבי יוסי אוסר. ואמר רבא, שטעמו של רבי יוסי הוא, גזרה משום מתנת בית חורון, שמא יאמר המודר לאדם השלישי, הרי הם לך על מנת שתתן לפלוני, או שמא יאמר, הרי הם הפקר על מנת שיזכה בהם פלוני, שבכך הוא נחשב כנותן למודר עצמו.

ולפיכך אמרו, שהחילוק בין הדין הראשון לדין השני הוא, שבדין הראשון,

דף ע"א

דעת רבי יהודה בענין מדיר את אשתו ממזונותיו

נתבאר, שהאוסר את אשתו ממזונותיו, יש אופנים שהנדר חל, ורשאי לקיימה

^א בהחולץ פירש ר"י, דחדש דקרא שלשים יום ... אבל בדרבנן לא הוי אלא חסר ... וקשה דהכא פריך היינו תנא קמא, ואביו נמי דאמר כהנת אתא לאשמועינן אית ליה דחדש שלשים יום. ואומר ר"י, דהכא משום דבעי למימר ובכהנת שנים יקיים נקט חדש. ושלושה חדשים דהבתנה, ותשעה חדשים דמעברת, דהוה חדשים דשלשים יום, משום דטורח הוא לפרש ולומר תשעים יום ומאתים ושבעים יום, נקט חדשים. ועוד יש לומר דאפילו בלישנא דרבנן הוי חדש שלשים היכא דלא מוכח, אבל היכא דמוכח שאני. [תוס'].

^ב לאו בכל פירות מדיר לה, דאם כן לא הוה חייל, דאי אפשר לה לקיים ... אלא שלא תטעום במין אחד שבפירות ... אבל למאי דסלקא דעתין דאדרה איהו ותלנהו בתשמיש המטה, חל אפילו הדירה מכל פירות, כיון דאפשר לה לאכול וליאסר בתשמיש המטה ... [תוס'].

בדבר, (א) לדברי רב יהודה אמר שמואל **שנים עשר חודש**, (ב) ולדברי רבה בר
בר חנה אמר רבי יוחנן **עשר שנים**, (ג) ולדברי רב חסדא אמר אבימי **עד הרגל**
שכן בנות ישראל מתקשטות ברגל.

והנה דבר ברור הוא, שאין האיש יכול להדיר את אשתו בצורה ישירה שלא
תתקשט בבשמים, כי אינו יכול לאסור לה אלא דברים שברשותו.

**ומתחילה אמרו, שהאופן שבו החשיבה משנתנו את הבעל כמדיר את אשתו
שלא תתקשט הוא, כשהאשה נדרה לאסור על עצמה אחד ממיני הבשמים,
והבעל קיים לה את הנדר, ודעת משנתנו שמאחר שהאיש קיים הוא נחשב כמי
שאסר אותה [=הוא נותן אצבע בין שיניה], ולכן כשמוציאה נותן לה כתובה, כי
הוא גרם להוצאתה ואין לה להפסיד. [ומכאן למדו, שכן דעת רבי יוסי, שהוא נותן
אצבע בין שיניה].**

והקשו על כך, שכן לדעת רבי יוסי, אין הבעל יכול להפר נדרים אלו, שלדעתו
אינם בכלל נדרי עינוי נפש, כפי שיתבאר בעזה"י להלן, ואף אם הם נחשבים
דברים שבינו לבניה, הלא יש מי שאומר שאין הבעל מפר לאשתו דברים שבינו
לבניה כפי שיתבאר בעזה"י, ומאחר שאינו יכול להפר לה נדר זה, היא גרמה
לכך שיוציא אותה, ולמה אמר רבי יוסי שיתן לה הבעל כתובה.

**ומסקנת הגמרא, שהאופן שבו החשיבה משנתנו את הבעל כמדיר את אשתו
שלא תתקשט, הוא, כשנדרה האשה ותלתה את הקישוט בתשמיש המטה,
שאמר לו, "תאסור עלי הנאת תשמישך אם אתקשט", שעל עצמה יכולה
לאסור הנאת תשמישה, ומאחר שתולה את האיסור בקישוט שלה, לא תוכל
להתקשט, שאם תתקשט, לא תוכל לשמש עימו, וקיים לה הבעל את הנדר.**

- ואין להקשות, אם כן, לדעת רבי יוסי שאמר שהמניעה מקישוט אינה עינוי
נפש, למה יוציאנה, לא תתקשט ולא תאסר. שכן אף שאין בדבר זה עינוי נפש,
מכל מקום אם לא תתקשט, יבזו אותה, שיאמרו עליה שהיא מנוולת, ולא
תוכל לעמוד בכך, ובוודאי תתקשט, ויאסר עליה, ולכן יש לו להוציאנה.

- וכמו כן אין להקשות, מאחר שאין הנדר אוסר אותה בקישוט, אלא
בתשמיש, למה יוציא מיד, ימתין שבוע או שבועיים, כדין מדיר את אשתו
מתשמיש המטה. כי יש חילוק בין נדר הבא מחמתו, לבין נדר הבא מחמתה,
כשהוא הדיר אותה, יש לה להמתין, שמא נדר מתוך כעסו, ובתוך שבוע או
שבועיים יתחרט, וימצא פתח לנדרו, אבל כשהיא נדרה והוא קיים לה, היא
סבורה, שונא אותה, שהרי בלא כעס, מיד כששמע נדרה הסכים עמה, ולפיכך
אינה יכולה להיות עמו כלל.¹

נדרים שהבעל מפר לאשתו

א. נדרי עינוי נפש.

הכל מודים, שהבעל מפר לאשתו נדרים שיש בהם עינוי נפש, שנאמר, "כָּל נֶדֶר

¹ ואם תאמר וימתין שמא ימצא פתח להקמתו, דנשאלים על ההקם כדאמרין בשילהי נערה
המאורסה. ואומר ר"י, דאין נשאלין על ההקם אלא ביום שמעו, שאמר לה קיים ליכי, אבל אם
עבר יום שמעו, שאינו יכול להפר מחמת שהחריש לה, אינו יכול לשאול עוד. ואפילו אם תמצא
לומר שיכול לשאול, אתי שפיר, דודאי כשהדירה הוא, תמתין לבית הלל שבת אחת, שאין קשה לה
להמתין, דסברה דהשתא מירתח רתח, ולאחר מיכן יתפייס, אבל הכא דסברא מיסנא סני, ואינה
סבורה שיתפייס עוד, לא תקנו חכמים שתמתין, הואיל וקשה לה. [תוס'].

הבעל הדיר את אשתו שלא תהנה ממזונותיו, **ובזה יש לה להמתין עד
שלושים יום, אולי ימצא פתח לנדרו. ובדין השני, האשה נדרה הנאה** מאחד
ממיני הפירות², והבעל קיים לה את נדרה, שבזה מאחר שהיא נדרה, **ובידה
הדבר להישאל על נדרה, בכך שאינה נשאלת, מגלה דעתה שלא תישאל, ויש
להוציאה מיד, אכן מאחר שהבעל קיים, דעת משנתנו [=שלשון ראשון היא
משנת רבי מאיר], שהבעל נחשב כמי שעשה את הנדר [=הוא נותן אצבע בין שיניה],
ולכן יתן לה כתובה.**

האשה שנדרה בנוזר ושמע בעלה ולא הפר

כשם שהבעל מפר את נדרי אשתו ביום שמעו, כך הוא מפר את נזירות אשתו
ביום שמעו.

ונחלקו חכמים בדין אשה שנדרה להיות נזירה, ושמע בעלה, ולא הפר לה,
ובכך נתקיימה נזירותה, ולאחר מכן בא להוציאה, כי אומר אינו רוצה אשה
נדרנית³.

- **יש אומרים**, שכשהאשה נודרת והבעל מקיים את הנדר, מאחר שהיא נדרה,
היא נחשבת כמי שאסרה עצמה [=היא נתנה אצבע בין שיניה], **ולכן הבעל מוציא
אותה בלא כתובה**, כי היא גרמה להוצאתה.

- **ויש אומרים**, שכשהאשה נודרת והבעל מקיים את הנדר, מאחר שהוא קיים
את הנדר, הוא נחשב כמי שאסר אותה [=הוא נותן אצבע בין שיניה], **ולכן
כשמוציאה נותן לה כתובה**, כי הוא גרם להוצאתה ואין לה להפסיד.

ובברייתא המובאת בסוגייתנו מבואר, שהחכמים שנחלקו בדבר זה, הם רבי
מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי אלעזר⁴.

ומסקנת הגמרא שרבי יוסי ורבי יהודה אומרים, הוא נתן אצבע בין שיניה,
וללשון ראשון, גם דעת רבי מאיר כן. ורבי אלעזר אומר, היא נתנה אצבע בין
שיניה, וללשון שני, גם דעת רבי מאיר כן.

המדיר את אשתו שלא תתקשט באחד ממיני הבשמים

מבואר במשנתנו, שהמדיר את אשתו שלא תתקשט באחד ממיני הבשמים.
**לדעת תנא קמא, יוציא מיד ויתן כתובה. ולדעת רבי יוסי, אם נתן קצבה לנדר
בשיעור שיכולה לעמוד בו, תמתין עד אותו זמן, ולא יוציא, ואם הדירה יותר
מהשיעור שיכולה לעמוד בו, יוציא ויתן כתובה.** ומבואר אשה עשירה,
השיעור שיכולה לעמוד בו בלא בשמים הוא שלושים יום, כי עד שלושים יום
היא נהנית מריח בשמים שמתקשטת בהם. אבל אשה עניה, שאינה רגילה
בבשמים תדיר, יכולה לעמוד בלא בשמים זמן רב יותר, ונחלקו אמוראים

² ונראה לר"י, דהשתא לא מייירי בדתלינהו בתשמיש, אלא שנדרה הנאה מאחד מכל מיני פירות כל
זמן שהיא תחתיו, דאם נדרה לעולם אם כן מה תרויח במה שיוציא אף על גב דבגדר של תשמיש
ממתנת, בגדר של פירות אינה יכולה לסבול אפילו יום אחד. [תוס'].

³ והא דנתן בפרקין, נודרת ואינה מקיימת תצא בלא כתובה, אבל מקיימת לא, הני מילי בשאר
נדרים, אבל נדרים שיש בהן עינוי נפש, אפילו מקיימת, יוצאה בלא כתובה, דיש חילוק בין אותם
נדרים לשאר, כדאמרין לקמן גבי כנסה על מנת שאין עליה נדרים. [תוס'].

⁴ עיי' לעיל בדף נ"ב, שרצו לומר, שבמחלוקת זו נחלקו רבי יהושע ורבי אליעזר כפי שנבאר שם.

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 26ח
מסכת כתובות ע' – ע"ז

שתוכל לעמוד בכך שלא תלך אליו שני רגלים.

וְכַל שֶׁבַעַת אֶסֶר לְעֵנַת נֶפֶשׁ אִישָׁה וְקִימְנוּ וְאִישָׁה וְפָרְנוּ" (במדבר ל"ד), אבל נחלקו חכמים, מה נחשב נדרי עינוי נפש.

לדברי אביו – בדבר זה נחלקו חכמים ורבי יהודה. לדעת חכמים, כשאביה בעיר אחרת, תוכל לעמוד רגל אחד בלא ללכת אליו, [ואם הדירה בעלה שלא תלך אליו יותר מרגל אחד יוציא ויתן כתובה]. **ולדעת רבי יהודה, כשאביה בעיר אחרת, תוכל לעמוד שני רגלים בלא ללכת אליו,** [ואם הדירה בעלה שלא תלך אליו יותר משני רגלים, יוציא ויתן כתובה].

לדעת תנא קמא במסכת נדרים, הדברים הבאים נחשבים נדרי עינוי נפש: (א) **אם ארחה.** כלומר שאמרה אם ארחה עד זמן מסוים תאסר עלי הנאת רחיצה. (ב) **אם לא ארחה.** כלומר שאמרה שבועה שלא ארחה. (ג) **אם אתקשט.** כלומר שאמרה אם אתקשט עד זמן מסוים תאסר עלי הנאת קישוט. (ד) **אם לא אתקשט.** כלומר שאמרה שבועה שלא אתקשט.

ולדברי רבה בר עולא – בדבר זה יש חילוק בין רדופה ללכת לבית אביה לאינה רדופה.¹ **הרדופה ללכת לבית אביה, כשאביה בעיר אחרת, תוכל לעמוד רגל אחד בלא ללכת אליו,** [ואם הדירה בעלה שלא תלך אליו יותר מרגל אחד יוציא ויתן כתובה]. **ושאינה רדופה ללכת לבית אביה, כשאביה בעיר אחרת, תוכל לעמוד שני רגלים בלא ללכת אליו,** [ואם הדירה בעלה שלא תלך אליו יותר משני רגלים, יוציא ויתן כתובה].

ורבי יוסי חולק ואומר, שדברים אלו אינם נחשבים נדרי עינוי נפש, ואין הבעל מפר אותם,² **ורק הדברים הבאים נחשבים נדרי עינוי נפש:**³ (א) **שלא אוכל בשר** (ב) **ושלא אשתה יין** (ג) **ושלא אתקשט בבגדי צבעונין** [שגנאי ובזיון הוא לה ומתגנה עליו].

ב. דברים שבינו לבניה.

לדעת רב הונא, כשם שהבעל מפר לאשתו נדרי עינוי נפש, כך הוא מפר לה נדרים בדברים שבינו לבניה.

הנשואה רדופה ללכת לבית אביה להגיד שבחה בנישואין

נאמר, "אני חומה וְשָׂדֵי כְּמִנְדְּלוֹת אֲזֵי הַיְיִתִי בְּעֵינָיו כְּמוֹצֵאת שְׁלוֹם" (שה"ש ח"י), ואמר רבי יוחנן, ככלה שנמצאת שלמה בבית חמיה, ורדופה לילך ולהגיד שבחה בבית אביה.

ולדעת רב אדא בר אהבה, אין הבעל מפר לאשתו נדרים בדברים שבינו לבניה, שלא מצינו שועל שמת בעפר פיר [=בעפר חור שהוא גדל שם], כלומר בדבר שהוא רגיל בו בקי הוא להשמר שאינו מזיקו.

הארוסה קוראת לו "בעלי" והנשואה קוראת לו "איש"

נאמר, "וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא נָאֵם ה' תִּקְרָאִי אִישִׁי [לשון אישות ונישואין] וְלֹא תִקְרָאִי לִי עוֹד בְּעַלְי" (הושע ב' י"ח), ואמר רבי יוחנן, ככלה בבית חמיה, שכבר ניסת, וגס לבה בבעלה, ואינה בושה הימנו, ולא ככלה בבית אביה.

המדירה את בעלה מתשמיש המטה

האומרת לבעלה "הנאת תשמישי אסורה לך" לא חל נדרה, כי משועבדת לו לתשמיש המטה, ולפיכך כופים אותה ומשמשתו.

והאומרת לבעלה, "הנאת תשמישך אסורה לי", חל נדרה, אבל הבעל יכול להפר לה את הנדר, כדי שכשישמש עמה לא תעבור באיסור.

המדיר את אשתו שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה

ההליכה לבית המשתה מועילה לבני אדם להיותם בשמחה להסיר מהם צער ולפיכך אין לאיש למנוע מאשתו מללכת לבית המשתה שכן בכך הוא מונע ממנה מלהיות בשמחה ולהסיר צער ממנה.

המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה

אין לאיש לאסור לאשתו ללכת לבית אביה בזמנים שהיא רגילה ללכת לשם, ואם הוא מדיר אותה הנאה אם תלך לבית אביה יותר מהזמן שתוכל לעמוד בכך, יוציא ויתן כתובה.

וכמו כן אין לאדם למנוע מאשתו מללכת לבית האבל כי כשימנע ממנה מללכת לגמול חסד בבית אבל של אחרים כשתמות היא ישיבו לה כפי מעשיה ולא יספדה ולא יתעסקו בקבורתה.

כשאביה עמה בעיר, לדברי הכל, בכל אופן, תוכל לעמוד חודש אחד בלא ללכת אליו, ואם הדירה בעלה שלא תלך אליו יותר מחודש אחד, יוציא ויתן כתובה.

ולפיכך, המדיר את אשתו הנאה, אם תלך לבית האבל או לבית המשתה, יוציא ויתן כתובה.

וכשאביה בעיר אחרת, יש שתוכל לעמוד בכך שלא תלך אליו רגל אחד, ויש

דף ע"ב

ואם היה טוען שמדירה מהליכה לבית האבל או לבית המשתה, משום

¹ משמע הכא, דרחיצה וקישוט לא הוי עינוי נפש לרבי יוסי, אפילו נדרה לכמה ימים. וכן נראה לרשב"א, מדקתני סיפא ואלו הן נדרי עינוי נפש, ואי רחיצת עולם הוי נדרי עינוי נפש, הוי ליה למינקט רחיצה וקישוט, ולא גריס בריש פרק בתרא דנדרים ורבי יוסי ניוול דיומא לא שמיא ניוול, דמשמע הא רחיצת עולם הוי עינוי, ומתוך סוגיא דהתם אי אפשר לגרוס כן, ואין להאריך כאן. [תוס']

² פירש ר"ח, דרגל ראשון שאחר נישואין היא רגילה לילך ולהגיד שבחה בבית אביה, ורגל שני אינה רדופה כל כך אף על פי שעדיין לא הגידה שבחה, ומתניתין דקתני רגל אחד יקיים, היינו ברדופה ברגל ראשון, שלא הלכה עדיין בשום פעם אחר להגיד שבחה, והא דקתני שנים יקיים בשאינה רדופה, כלומר ברגל שני או שלישי של חופה שאינה רדופה, אף על פי שעדיין לא הגידה שבחה, הואיל ואיחרה מללכת רגל ראשון ... [תוס']

³ ותוסי' כתבו, ולא גריס ואלו הן נדרי עינוי נפש, שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין, דמשנה היא בפרק בתרא דנדרים, והתם גרסינן, ואלו הן נדרי עינוי נפש, אמרה קונם פירות העולם עלי. ולכא למימר דהך דמייית הכא ברייתא היא ולא משנה, דכיון דמצוי למפרך ממתניתין, לא שביק מתניתין ומייית ברייתא. [תוס']

היוצאות שלא בכתובה

נשים העוברות על דת, בין שעוברות על דת משה, הם דיני התורה שקבלו ישראל בסיני, ובין עוברות על דת יהודית, הם מנהגים שנהגו בנות ישראל, הרי זו יוצאת בלא כתובה. ולהלן יתבארו בעזה"י אופנים שבהם היא נחשבת עוברת על דת משה, ואופנים שבהם היא נחשבת עוברת על דת יהודית.

עוברת על דת משה

נתבאר, שהעוברת על דת משה, יוצאת בלא כתובה. ובמשנתנו הזכירו דברים, שבהם, על ידי שהאשה עוברת על דת משה, היא מכשילה את בעלה באיסור, או מוזיקה לו,^א ואלו הם:

א. מאכילתו שאינו מעושר.

אין הכוונה למביאה לבעלה אוכל, ויודע שאינו מעושר, כי אם כן, מאחר שיודע שאינו מעושר, יש לו לעשר, ולא לאוכלו כך כשאינו מעושר.^ב

וכמו כן אין הכוונה למביאה לבעלה אוכל, ואומרת לו שעשירה אותו, והוא חושד שלא עשירה, כי אם אומרת שעשירה, היא נאמנת.

אבל הכוונה למביאה אוכל לבעלה, ואומרת לו פלוני עישר לי האוכל, והלך ושאל את אותו פלוני, והכחיש דבריה.

ב. משמשתו נידה.

אין הכוונה לאשה הבא לשמש עם בעלה, ומודיעה לו שהיא טמאה, כי באופן הזה מוטל עליו לפרוש ממנה, ואם שימש עימה, לא בה לבדה האשמה.

וכמו כן אין הכוונה לאשה הבא לשמש עם בעלה, ומודיעה לו שהיא טהורה, והוא חושד בה שהיא טמאה, כי כשהאשה אומרת לבעלה שהיא טהורה היא נאמרת שנאמר בענין טהרתה שנאמר "ואם טָהְרָה מִזִּבְחָהּ וְסִפְרָה לָהּ שִׁבְעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהַר" (ויקרא ט"ו כ"ח), ואמר רבי חיינא בר כהנא אמר שמואל שמתוך כך שנאמר "לָהּ", למדנו שנאמנת בספירה זו כשסופרת לעצמה.^א

אבל הכוונה, לאשה הבאה לשמש עם בעלה, ואמרה לו ראיני דם, והראתי לחכם פלוני, וטיהר, והלך בעלה ושאל את אותו חכם, והכחיש דבריה.

א"נ הכוונה לאשה ששימשה עם בעלה בחזקת שהיא טהורה, ואחר כך נודע לו שכבר הוחזקה קודם לכן נדה, על ידי שראוה שכנותיה לובשת בגדי נידות, שבכך היא מוחזקת כנדה, וכמאמר רב יהודה דאמר רב יהודה הוחזקה נדה בשכינותיה [שראוה לובשת בגדי נדות, ולבעלה אמרה טהורה אני, ושמשנה], בעלה

שמצויים שם בני אדם פרוצים, ובאמת הוחזקו שם בני אדם פרוצים, הדין עמו, ואינו מוציא אותה מחמת נדרו.

"וְהָיָה יִתְּן אֶל לְבוֹ"

היה רבי מאיר אומר, "טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה באֶשֶׁר הוא סוף פל האדם וְהָיָה יִתְּן אֶל לְבוֹ" (קהלת ז' ב'), ומה יתן אל לבו? דברים של מיתה יתן אל לבו, שהסופד לאחרים, יספדו לו [=דספד יספדוניה]. והמתעסק בקבורת אחרים, יתעסקו בקבורתו [=דקבר יקבורוניה]. והמגביה קולו בבכי ובמספד, כן יעשו לו [=דידל ידלוניה]. והמלווה מתים אחרים, ילוו אותו במותו [=דלואי ילווניה]. והנושא מיטת אחרים, ישאו מיטתו [=דטען יטעוניה].

על מנת שתאמר לפלוני

התולה היתר נדר אשתו בכך שתאמר לאדם אחר דברי קלון שאמרה לבעלה או שבעלה אמר לה,^א הרי זה ככופה עליה לעשות דבר שאינה יכולה לעמוד בו, כי יש לה בושה לעשות כן, ולפיכך יוציא אותה ויתן לה כתובה.

על מנת שתהא ממלאה ומערה לאשפה

התולה היתר נדר אשתו בכך שתהא ממלאה ומערה לאשפה יוציא אותה ויתן לה כתובה.

- לדברי רב יהודה אמר שמואל, הכוונה לכך שלאחר שתשמש עמו, וימלא רחמה שכבת זרע, תרוץ ברגליה, ותערה הזרע לחוץ, כדי שלא תתעבר.

- ובמתנינא שנו, שהכוונה לכך שאומר לה למלא עשרה כדי מים מן העין, ולחזור ולערוות אותם לאשפה לאיבוד, והסיבה לכך שאינה יכולה לעמוד בדבר זה, כי כשתעשה כן היא נראית כשוטה.

האסורה להתנהג עם שכנותיה בדרכי שכנות

המדיר את אשתו, שלא תשאל ושלא תשאל, נפה וכברה ריחים ותנור, יוציא ויתן כתובה, מפני שמישיאה שם רע בשכינותיה.^א

וכן היא שנדרה, שלא תשאל ושלא תשאל, נפה וכברה וריחים ותנור, ושלא תארוג בגדים נאים לבניו, תצא שלא בכתובה, מפני שמישיאתו שם רע בשכיניו.

^א ולכאורה אם אין הדבר נוגע לבעלה, כגון אוכלת בעצמה דבר שאינו מעושר, אינה יוצאת שלא בכתובה. ויל"ע בדבר.

^ב תימה, דלוקמה כגון ידיע ופרש, אבל היא היתה רוצה להאכילו, שלא היתה סבורה שהיה יודע. ואומר ר"י, דמאכילתו משמע שהאכילתו, ומדקדק היאך האכילתו. ומיהו קשה, דדייק נמי הכי אולא קוצה לה חלה. ונראה לרשב"א דמה שרצתה להאכילו אינה יוצאה בלא כתובה, דיכולה לומר משחקת הייתי, ואם הייתי בא לאכול, הייתי מונעת אותו. [תוס'].

^ג ואם תאמר, אמאי אין מברכת זבה על ספירתה, כמו שמברכין על ספירת העומר, דהא כתיב וספרה. ויש לומר דאין מברכין אלא ביובל, שמברכין ב"י בכל שנה, שלעולם יוכל למנות כסדר, וכן עומר, אבל זבה שאם תראה תסתור, אין לה למנות. [תוס'].

^א כגון נדרה נדר מדברים שבינו לבניה או של עיניו נפש, והפר לה על מנת שתאמר לפלוני דברים אלו. [שו"ע].

^ב תימה, דעל כרחק לא מיירי הכא בנדרה היא וקיים לה הוא, דהא קתני סיפא, וכן היא שנדרה, ואיהו לא מצוי לאדורה אלא אם כן תלה בתשמיש, ואם כן לשמואל למה יוציא לאלתר, ותשאל ותיאסר לבית הלל שבת אחת. ויש לומר דלעולם שלא תלה בתשמיש, אלא כגון שאסר על עצמו הנאת שאילתה, ואינה יכולה בשביל זה לשאל, ולא תשאל שאסר הנאת כליו שלא תוכל להשאילם. [תוס'].

דברים, שבהם, האשה עוברת על דת יהודית בענייני צניעות², ואלו הם:

א. יוצאת וראשה פרוע.

היוצאת לרשות הרבים וראשה פרוע [מגולה ופתוח] **לגמרי, עוברת על דין תורה**, שנאמר בענין הסוטה, "וְהִקְפִּיד הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה לְפָנָיו ה' וּפָרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה וְנָתַן עַל כַּפֶּיהָ אֶת מִנְחַת הַזִּקְרוֹן מִנְחַת קִנְיַת הוּא וּבָיַד הַכֹּהֵן יִהְיוּ מִי הַמְּקַרְרִים" (במדבר ה' י"ח), ושנו על כך בבית מדרשו של רבי ישמעאל, מכאן אזהרה לבנות ישראל, שלא יצאו פרועות ראש. וי"מ שלמד זאת, מותך כך שעושים לה דבר זה כדי לנוולה, והוא עונש מדה כנגד מדה, כמו שעשתה להתנאות על בועלה, ומאחר שנענשת על כך, הרי הדבר אסור. וי"מ שלמד זאת, ממה שהוצרך הכהן לפרוע את ראשה, ואם כן עד עתה לא היתה פרועת ראש, ומכאן שאין דרך בנות ישראל לצאת פרועות ראש.

והיוצאת לרשות הרבים, כשיש דבר המכסה את ראשה כמו קלתה, [הוא סל שיש לו בית קיבול מלמעלה, לתת בו פלך ופשתן, ובית קיבול מלמטה, להניחו על הראש, והיו הנשים נותנות אותו על ראשן ויוצאות בו], **מאחר שאין הראש מגולה לגמרי, מדין תורה מותר, אולם כבר נהגו בנות ישראל שלא לצאת כך לרשות הרבים, והעושה כן עוברת על דת יהודית.**

וזווקא לרשות הרבים אסורה לצאת בקלתה בלבד, אבל מחצר לחצר, ודרך מבוי, שאין הרבים מצויים שם, מותר.

ובחצר עצמה, אף בלא קלתה אין איסור פרועת ראש, שאם לא כן, לא הנחת בת לאברהם אבינו יושבת תחת בעלה.

ב. טוה בשוק.

במשנתנו מבואר, שהטוה בשוק, נחשבת כעוברת על דת יהודית, ויוצאת בלא כתובה. אמנם לא כל הטוה בשוק דינה כן, אלא רק זו שטוה באופן שיש בו פריצות.

לדברי רב יהודה אמר שמואל, **כשטוה בשוק ומראה בכך זרועותיה לבני אדם.**

ולדברי רב חסדא, **כשטוה בשוק על ירכה, והחוט הנטווה מתרדד ויורד כנגד פניה של מטה³.**

ג. מדברת עם כל אדם.

וביאר רב יהודה אמר שמואל, שאין הכוונה לכל אדם ממש, אלא לזו **המשחקת עם הבחורים**, שדבר זה הוא פריצות.

ואמר רבה בר בר חנה, פעם אחת הייתי מהלך אחרי רב עוקבא, וראיתי ערביה שהיתה יושבת ומשליכה הפלך, וטווה ויורד כנגד פניה. כיון שראתה אותנו, חתכה החוט, והשליכה הפלך לעברנו, ואמרה לי, עלם תן לי הפלך. ואמר עליה רב עוקבא, שמעשה שלה אינו דת יהודית. וי"א שאמר כן, משום שהיתה טווה בשוק. וי"א שאמר כן, כי היתה בכלל מדברת עם כל אדם.

לוקה עליה משום נדה [אם התרו בו, וכשלא התרו בו ושמשה עימו יוצאת בלא כתובה]

ג. אינה קוצה [=מפרישה] חלה.

אין הכוונה למביאה לבעלה פת, ויודע שלא הפרישה חלה, כי אם כן, מאחר שיודע שהפת טבל, יש לו להפריש תחילה חלה, ולא לאוכלה כך.

וכמו כן אין הכוונה למביאה לבעלה פת, ואומרת לו שהפרישה חלה, והוא חושד שלא הפרישה, כי אם אומרת שהפרישה, היא נאמנת.

אבל הכוונה **למביאה פת לבעלה, ואומרת לו פלוני הפריש לי ממנה חלה, והלך ושאל את אותו פלוני, והכחיש דבריה.**

שלושת הדברים הנ"ל הם דברים שבהם האשה מכשילה את בעלה לעבור איסורי תורה. והדבר הבא הוא דבר שאינו מכשילה אותו באיסור אבל גורמת לו שימותו בניו.

ד. נודרת ואינה מקיימת.

מי שאשתו נודרת ואינה מקיימת, **מוציא אותה בלא כתובה, כי במעשיה גורמת מיתה לבניו.**

כמו ששינינו, בעון נדרים בניים מתים, שנאמר, "אֵל תִּתֵּן אֶת יָדְךָ לְחֹטֵי אֶת בְּשָׂרְךָ וְאֵל תֹּאמַר לְפָנָי הַמֵּלֶאכֶד כִּי שִׁנְנָה הִיא לְמַה יִקְצַף הָאֱלֹהִים עַל קוֹלְךָ וְחָבַל אֶת מַעֲשֵׂה יְדֶיךָ" (קהלת ה' ה'), ואלו הם מעשה ידיו של אדם? הוי אומר בניו ובנותיו, כלומר, על ידי חטא הפה, שאינו מקיים נדריו, מחבל את בניו ובנותיו.

ורב נחמן למד זאת מהכתוב, "לְשׂוֹא הַפִּיתִי אֶת בְּנֵיכֶם מִסָּר לֹא לָקוּ אֶקְלָה חֲרָבְכֶם בְּיָאִיכֶם בְּאֶרֶץ מִשְׁחִית" (ירמיהו ה' ל'), כלומר על עסקי "לְשׂוֹא" הם נדרים שנודר ואינו מקיים מוכים בניו.

- **לדעת ברייתא אחת, רבי יהודה חולק על הדין האחרון**, ואומר, שאין אדם מוציא את אשתו הנודרת ואינה מקיימת, כי [מאחר שהנדרים אינם שכיחים, על מקצת הפעמים שנודרת] יש לו תקנה הצילה מחטאה, וזאת על ידי שיקניטנה, ובכך תודיע לו כל נדריה לצער, ומאחר שישמע, יפר אותם, והם בטלים. ולא קבלו חכמים דבריו, ואמרו לו, אין אדם דר עם נחש בכפיפה [=סל], שכשלא ישמר ממנו ישכנו, ואף זה יבא לידי שתקלקלנו.

- **ולדעת ברייתא שניה, רבי יהודה חולק על שני הדינים האחרונים⁴**, ואומר שגם כשאין אשתו מפרישה חלה, לא יוציאנה בלא כתובה, משום שיכול לתקן מה שהיא מקלקלת [אף על פי שהוא דבר שכיח בכל יום], על ידי שיחזור ויפריש חלה בעצמו, מכל מה שנותנת. ולא קבלו חכמים דבריו, ואמרו לו, אין אדם דר עם נחש בכפיפה.

עוברת על דת יהודית

נתבאר, שהעוברת על דת יהודית, יוצאת בלא כתובה. ובמשנתנו הזכירו

² ולכאורה בשאר דברים, אינה יוצאת בלא כתובה. ויל"ע בדבר.

³ ורי"ח פירש, טווה ורד, צמר אדום היא טווה, שיפול על פניה מזהרורית, וזהו עזת מצח ופריצות. [תוס']

⁴ ואפשר גם על הדין הראשון, שהוא דומה לשלישי. ושמה גם על הדין השני.

שהאשה אינה מקודשת כלל.

המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים

המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים, וקודם שכנסה נמצאו עליה נדרים, אינה מקודשת, כי לא נתקיים תנאו.

לדברי רב פפא – דין זה אמור בכל נדרים, כי בכל אופן שנמצאו עליה נדרים, לא נתקיים התנאי, ואין כאן קידושין.

ולדברי רב אשי – דין זה אמור רק בנדרים שיש בהם עינוי נפש, שעל ידם האשה מתגנה לבעלה, שלא נתכוון הבעל בתנאו, אלא לדברים שבני אדם רגילים להקפיד בהם,¹ [וזוהו שאמר רבי יוחנן משום רבי יהוצדק, וכן שנינו בברייתא, באלו נדרים אמרו, דברים שיש בהן עינוי נפש, שלא תאכל בשר, ושלא תשתה יין, ושלא תתקשט בבגדי צבעונים].

המקדש את האשה סתם ונמצאו עליה נדרים

המקדש את האשה סתם, וקודם שכנסה נמצאו עליה נדרים, תצא בגט בלא כתובה.

ובדין זה מודה רב פפא, שהוא אמור רק בנדרים שיש בהם עינוי נפש, שעל ידם האשה מתגנה לבעלה, שאין לה להפסיד כתובתה אלא כשנמצאו בה דברים שבני אדם רגילים להקפיד בהם, [וזוהו שאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק, וכן שנינו בברייתא, באלו נדרים אמרו, דברים שיש בהן עינוי נפש, שלא תאכל בשר, ושלא תשתה יין, ושלא תתקשט בבגדי צבעונים].

- לפי סברת רבה ורב חסדא [בדף ע"ג], מאחר שנמצאו עליה נדרים שבני אדם מקפידים בהם, אף על פי שלא התנה עמה על כך, אינה מקודשת לו כלל, ומעיקר הדין גם גט אינה צריכה, אבל חכמים הצריכוה גט מדבריהם.

- ולפי סברת רבא [בדף ע"ג], אף שנמצאו עליה נדרים שבני אדם מקפידים בהם מאחר שלא התנה עמה על כך, יש להסתפק אם היא מקודשת לו או לא, ולפיכך לענין איסורים, שכלל בדינו ספק איסור להחמיר, יש להחשיבה כאשת איש, להצריכה גט, ולענין ממונות שכלל בדינו, ספק ממונות להקל לטובת המוחזק, שהמוציא מחברו עליו הראיה, הרי היא כמי שלא נתקדשה לו, ואינה מוציאה ממנו כתובתה.

המקדש את האשה על מנת שאין בה מומים

המקדש את האשה על מנת שאין בה מומים, וקודם שכנסה נמצאו בה מומים, אינה מקודשת, כי לא נתקיים תנאו.

עד עתה נזכרו דברים שהאשה יוצאת על ידם בלא כתובה משום שעוברת על דת יהודית, והכל מודים בהם. ולהלן יוזכרו בעזה"י שני דינים נוספים, כדעת אבא שאול, וכדעת רבי טרפון, שהאשה יוצאת בהם בלא כתובה. אמנם לא נתבאר, אם גם בהם הטעם שהיא יוצאת בלא כתובה הוא משום שעוברת על דת יהודית, או שהדברים הבאים הם עניין אחר שיוצאת בלא כתובה מחמת התנהגותה, אבל אין זה שייך לעוברת על דת יהודית.

ד. המקללת יולדיו בפניו.

לדעת אבא שאול גם המקללת² יולדיו [=אביו או אמו] בפניו, יוצאת שלא בכתובה.

ואמר רב יהודה אמר שמואל, שכן הדין, לא רק כשמקללת יולדיו בפניו, אלא גם כשמקללת אותם בפני יולדיו, שמקללת אביו לפני בנו³.

וחסימן לזכור דין זה, שהכוונה גם למקללת יולדיו בפני מולידיו, הוא הפסוק, "וְעַתָּה שְׂנֵי בָנֶיךָ הַקְּלָדִים לְךָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד בְּאֵי אֵלֶיךָ מִצְרַיִם לִי הֵם אֲפָרִים וּמְנַשֶּׁה כְּרָאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ לִי" (בראשית מ"ח ה'), שבו מבואר, שאפרים ומנשה שהם בני הבנים, הרי הם כראובן ושמעון הבנים, ואם כן כשמקללת בפני בנו, הרי היא כמקללת בפניו שלו, שבנו כמותו.

ונתן רבה דוגמה לדין זה כגון שאמרה לפני הבן של בעלה יאכל אריה את סבך [אבי בעלה].

ה. הקולנית.

לדעת רבי טרפון גם הקולנית, יוצאת מבעלה בלא כתובה. וזו היא שמדברת בתוך ביתה ושכניה שומעים את קולה.

ואמר רב יהודה אמר רב, שהכוונה לזו המשמעת קולה על עסקי תשמיש, שכשבעלה מדבר עמה על עסקי עונה, היא מריבה עמו, ומשמעת קולה לשכניו, ובעלה בוש בדבר.

ובמתניתא שנו, שהכוונה לזו שהתשמיש קשה לה, וצועקת, וכשהיא משמעת עם בעלה, נשמע קולה בחצר אחרת. אולם מסקנת הגמרא, שלא לזה נתכוון רבי טרפון, כי דבר זה נחשב מום, והיה ראוי לשנותו לענין מומים שהאשה יוצאת על ידם בלא כתובה, ולא לענין הדברים שיוצאת בלא כתובה מחמת התנהגותה.

משנתנו שנויה במסכת כתובות ובמסכת קידושין

במשנתנו מבוארים דיני האשה שנתקדשה בתנאי שאין עליה נדרים או מומים, או בסתם בלא תנאי, ונמצאו בה נדרים או מומים, שפעמים אינה מקודשת כלל, ופעמים היא מקודשת אבל מפסידה כתובתה. וכל דיני משנתנו שנויים גם במסכת זו, וגם במסכת קידושין, במסכת זו הם שנויים, מחמת האופנים שהאשה מפסידה כתובתה, ובמסכת קידושין הם שנויים, מחמת האופנים

¹ המקלל הוא המאחל לחברו שיארע לו דבר רע, ואינו זה שקורא לו בכינוי רע, שזה נקרא מכנה שם ולא מקלל.

² ויימ יולדיו בפני מולידיו, זקנו של בעל בפני הבעל, כי היכי דניהוי דווקא בפניו דמתניתין. ולא היא, דהא מפרש רבה דאמרה ניכליה אריא לסבא באפי בריה, משמע בריה דבעל. [תוס'].

³ נראה דהיינו כשהתנה סתם על מנת שאין עליה נדרים, ולא פירש איזה נדר, דהתם קאמר רב אשי דלא קפדי אינשי לא הוי קפדיה קפידא, אבל אם פירש בהדיא על מנת שאין עליך נדר זה, ודאי יכול להתנות בכל נדרים, אפילו לא קפדי בהו אינשי. [תוס'].

המקדש את האשה סתם ונמצאו בה מומים

המקדש את האשה סתם, וקודם שכנסה נמצאו בה מומים, תצא בגט בלא כתובה.^א

ובדף ע"ה יתבאר בעזה"י, אלו דברים נחשבים מומים אצל האשה.

דף ע"ג

קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונישאת

הקטנה, מאחר שאינה בת דעת, אינה מתקדשת על ידי עצמה, אכן כשיש לה אב, היא מתקדשת מהתורה על ידי אביה, אבל כשאין לה אב, אין לה קידושין מהתורה כלל. וחכמים תקנו לה קידושין מדבריהם, ואמרו, שיכולה לצאת מהם במיאון בלא גט, כשתאמר, "אי אפשי בבעלי". ונחלקו חכמים, מה הדין כששהתה עם בעלה הראשון בלא למאן בו, עד שגדלה, ולאחר שגדלה נבעלה לו, ולאחר מכן עמדה ונישאת לאחר.

לדעת רב – מאחר שידוע בעלה הראשון, שקידושי קטנה אינם כלום, וכל זמן שהיתה עמו בקטנות אינה מקודשת לו מהתורה, **כשבעל אותה בעילה ראשונה אחר גדלות נתכוון לבעול לשם קידושין, ובכך נתקדשה לו קידושי תורה, ומעתה כשעמדה ונישאת לשני, אין בכך כלום, ואינה צריכה גט משני.**

ולדעת שמואל – כל הבעל, על דעת קידושין הראשונים הוא בועל, ואם כן, כשבעל הראשון אחר שגדלה, לא קידש אותה בכך קידושין של תורה, ומהתורה עדיין היא פנויה, וכשעמדה ונישאת לשני, נעשית אשתו גמורה של שני מהתורה, וכשהיא יוצאת ממנו, היא צריכה ממנו גט.^ב

קידש אשה בתנאי או בסתם וכנסה

בדף ע"ב נתבאר, שהמקדש את האשה על תנאי שאין עליה נדרים, ונמצאו עליה נדרים, אינה מקודשת. והמקדש את האשה בסתם, ונמצאו עליה נדרים, תצא בלא כתובה. וכל זה כשנודע שיש עליה נדרים קודם שכנסה. ולהלן יתבאר בעזה"י מה הדין, כשנודע שיש עליה נדרים אחר שכנסה.

לדעת רב – לעולם אין אדם בועל בעילת זנות, ולפיכך, אפילו כשמתחילה קידש את האשה בתנאי מפורש שאין עליה נדרים, אם כנסה לנישואין, ובעל, נתכוון לבעול לשם קידושין גמורים, בלא תנאי, שלא תהא הבעילה בעילת

^א ואם תאמר ... קידשה סתם צריכה גט, מאי שטא דבנמצאת איילונית אינה צריכה גט ... וצריך לחלק בין מום דאילונית לשאר מומין. והא דמשמע בהשולח דאילונית צריכה גט ... התם מיירי בספק איילונית ... [תוס'].
^ב ואף על גב דמודה שמואל שאסורה לשני, דמשנה שלמה היא, דאין הבת ממאנת משהביאה שתי שערות, גט מיהא בעיא מיניה, דהא דאמרי רבנן גדולה לא ממאנת, מדרבנן הוא. ורב סבר דאורייתא היא, משום דכי בעיל משתגדיל לשם קידושין בעיל. [רש"י].

זנות,^א ולכן, אפילו נמצאו עליה נדרים, צריכה הימנו גט מחמת הקידושין האחרונים, שנעשו על ידי הבעילה, אבל כתובה אין לה, שלענין התחייבותו הממונית עודו עומד בתנאו, שאם ימצאו בה מומים תצא בלא כתובה. < וזהו ששנינו, "המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ... כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה" שדין הסיפא נמשך אחר הרישא, כלומר כנסה סתם אחרי שהתנה שלא יהיו עליה נדרים.

ולדעת שמואל – הכונס את אשתו, בועל אותה על דעת קידושין ראשונים, ואינו מתכוון לבעול בעילה זו לשם קידושין פעם נוספת. ולפיכך כשמתחילה קידש אותה על תנאי שאין בה נדרים, אפילו נמצאו עליה נדרים אחר שכנסה, נתברר שאינה אשתו כלל, ואינה צריכה הימנו גט. ואם מתחילה קדשה סתם, ונמצאו עליה נדרים, צריכה ממנו גט, אבל כתובה היא מפסידה, כפי שהיו דנים אותה אם לא היה כונס ובעל, שהבעילה אינה משנה את הדין. < ומה ששנינו, "כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה", הוא דין בפני עצמו, כשהיו הקידושין בסתם, ואינו נמשך אחר הרישא, כשקידש בתנאי, אבל בדין הרישא, כשקידש בתנאי, אפילו כנס סתם, אינה מקודשת כלל.

עד כאן ביאור מחלוקת רב ושמואל כדברי אביי, שאמר, שלדעת רב, אף על פי שהתנה עם האשה הזו עצמה, שמקדשה על מנת שאין עליה נדרים, אם כנסה, דעתו לקדשה שוב בלא שום תנאי, וצריכה ממנו גט.

ורבה חולק ואומר, שבדבר זה [=טעות אשה אחת], לא נחלק רב, וגם רב מודה, שאם התנה עם אשה זו עצמה, שמקדש אותה על מנת שאין עליה נדרים, וכנסה, ונמצאו עליה נדרים, אינה מקודשת כלל. ולהלן יתבאר בעזה"י, באיזה אופן נחלק רב לפי סברת רבה.

מתחילה אמרו, שלדברי רבה, האופן שבו נחלק רב הוא, כשמתחילה קידש אשה אחת בתנאי שאין עליה נדרים, ולאחר מכן קידש אשה שניה סתם, וכנסה, ונמצאו עליה נדרים [=טעות שתי נשים], שבאופן הזה אמר שמואל, שמאחר שגילה דעתו בקידושי הראשונה, שאינו חפץ באשה נדרנית, גם שניה אינה מקודשת לו אלא על דעת שאין עליה נדרים, ורב אמר, מאחר שכנס את השניה סתם, ודאי ביטל תנאו אצלה, שלא תהא בעילתו בעילת זנות,^א וצריכה ממנו גט, אף על פי שנמצאו עליה נדרים.

אולם דחו זאת, שהרי כל בני הישיבה למדו, שגם בטעות אשה אחת יש להעמיד דברי רב, שבבעילה הוא מקדש אותה בלא תנאי, אף על פי שמתחילה התנה עמה על מנת שאין עליה קידושין.

ולפיכך אמרו, שלדברי רבה, האופן שבו נחלק רב, הוא, כשמתחילה קידש אשה אחת בתנאי שאין עליה נדרים, וגירשה, וחזר וקידשה וכנסה סתם, ונמצאו עליה נדרים [=טעות אשה אחת כעין שתי נשים], שבאופן הזה אמר שמואל, שמאחר שגילה דעתו בקידושין ראשונים שלה עצמה, שאינו חפץ באשה נדרנית, גם כשמקדש אותה פעם שניה וכונס אותה סתם, אינה

^א צריך לפרש, שמחמת כך נתכוין לקדש בבעילה, דאם נפרש דאין אדם בועל בעילתו בעילת זנות, ולפיכך מחל התנאי, וחלו קדושי כסף, אם כן מאי פריך והא איפליגו בה חדא זימנא, דהתם מקודשת לפי שבעל לשם קידושין, והכא מקודשת מחמת קדושין הראשונים. ונראה דלרב אפילו קדשה על תנאי וכנסה על תנאי הואיל ובעל צריכה גט ... [תוס'].
^ב ורש"י פירש שמא שניה חביבה לו מראשונה לכנס אף על פי שיש עליה נדרים. [רש"י].

עושה בעילתו זנות ומקדשה בלא תנאי. וזה שלא כדברי רבה שבאופן הזה גם רב מודה שהקידושין בטלים.

ומסקנת הסוגיה, שלדברי הכל, אם לא נתקיים התנאי, אינה מקודשת, אף על פי שבעל, ומחלוקתם היא מה היה התנאי.

- לדעת תנא קמא, האומר "על מנת שירצה אבא", כוונתו שהאבא לא ימחה, ולפיכך אם שתק האב לא מחה, היא מקודשת.

- ולדעת רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון, האומר "על מנת שירצה אבא", כוונתו שהאבא יאמר שהוא רוצה, וכשהאבא שתק ולא אמר דבר, לא נתקיים התנאי ואינה מקודשת.

גרושה שהחזירה בעלה ומת בלא בנים

האשה שהיתה נשואה לאחיו של זה, ערוהה היא עליו, ואסורה לו באיסור כרת, אלא אם כן מת האב בלא בנים, שאז יש לזה מצווה לייבם את אשת אחיו.

נתגרשה מאחיו בחיי האב, משעה שנתגרשה, היא אסורה לזה, שהרי היתה אשת אחיו, ולפיכך אפילו מת האב בלא בנים, אין כאן מצוות ייבום.

ואם החזירה האב בחייו, ומת, יש אופנים שהיא מתייבמת, כדין אשת אח שמת בלא בנים, ויש אופנים שהיא אסורה להתייבם, כדין אשת אח שלא במקום מצווה.

כשמתחילה קידש אחיו קטנה [על ידי אביה], שבכך נעשית אשתו גמורה מהתורה, ונשאה, ולאחר מכן גירשה, וקיבל אביה את גיטה, והרי היא פנויה מהתורה, מאחר שכבר היתה נשואה, שוב אין לאביה כח בה לקבל קידושה, וכשחזר האב וקידשה, אין לה קידושין אלא מדברי חכמים, ולפיכך כשמת האב, היא אסורה לייבם, שהרי מדין תורה היא גרושת האב ולא אשת האב [=מפני שגירושה גירושין גמורין, ואין חזרתה חזרה גמורה]. ומכל מקום, מאחר שמדברנן היא אשת המת, הצריכה חליצה.

אבל אם החזיר אחיו את גרושתו אחר שכבר גדלה, או שהחזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו, מאחר שכשמת האב כבר היתה גדולה, כבר נעשית אחר חזרה אשתו גמורה מהתורה, ומדין תורה, כשמת, היא מותרת אף לייבום.

וכן דעת חכמים למעשה. ומתחילה רצו לומר, שלדעת חכמים, כשם שהנושא קטנה והגדילה אצלו, הרי היא אשתו גמורה מהתורה, משום בעילה שבעל בגדלות, שקידשה בכך, כך המקדש על תנאי שאין בה נדרים או מומים, וכנס ובעל, בבעילה הוא מקדש אותה בלא תנאי. אולם דחו זאת, כי אפשר שכשהתנה עמה על מנת שלא יהיו עליה נדרים או מומים, אינו מתכוון לקדש בבעילה שאחרי כן בלא תנאי, ודעתו על הקידושין הראשונים שהיו בתנאי, ורק כשכנס קטנה ובעל בגדלות, נתכוון לקדש בבעילה, כי יודע שאין קידושי קטנה כלום, וצריכה קידושין בגדלות.

ורבי אליעזר חולק, ואומר, שאף שמדין תורה היא מותרת לייבום, גזרו על כל גרושה שהחזירה שלא תתייבם, שמא יבואו להתיר גם את זו שהחזירה בקטנות שהיא אסורה מהתורה.

מקודשת לו אלא על דעת שאין עליה נדרים, ורב אמר, מאחר שפעם שניה קידש וכנס סתם, ודאי ביטל תנאו אצלה, שלא תהא בעילתו בעילת זנות, וצריכה ממנו גט, אף על פי שנמצאו עליה נדרים. אבל כשקידש אשה על תנאי שאין עליה נדרים או מומים, וכנסה סתם, כונס אותה על דעת הקידושין הראשונים שהיו בתנאי, ואם נמצאו בה נדרים או מומים, אינה מקודשת.

וכן אמר רב אחא בר יעקב אמר רבי יוחנן [בדף ע"ד], המקדש על תנאי ובעל, דברי הכל אינה צריכה הימנו גט.

קידושי טעות ולאחריהם סבלונות או בעילה

מי שטעה, וקידש אשה בפחות משווה פרוטה, וכן קטן שקידש אשה, בשני האופנים הללו אין האשה מקודשת, שאין אשה מתקדשת אלא לגדול^א, ובשווה פרוטה.

וכן הדין גם אם לאחר מכן שלח החתן לכלה מתנות שיש בהם שווה פרוטה, או ששלח לה מתנות אחר שהגדיל, אף על פי שבמתנות אלו היא ראויה להתקדש לו, אינה מתקדשת בהן, כי לא נשלחו לה לשם קידושין, אלא לשם מתנות שאחר קידושין, ומחמת הקידושין הראשונים, וקידושין ראשונים אינם כלום.

ואם בעלו את האשה, בזה נחלקו חכמים. לדעת תנא קמא, אדם יודע שאין קידושין תופסים בפחות משווה פרוטה או בקטן, וכשבעל, נתכוון לבעול לשם קידושין, ולפיכך, בבעילה זו, האשה מתקדשת לו. ולדעת רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון, אפשר שיטעה אדם בדברים אלו, והיה סבור שחלו קידושין ראשונים, ולפיכך, אף אם בעלו, לא נתכוונו לבעול כעת לשם קידושין, אלא מחמת קידושין ראשונים, ולא נתקדשה האשה בביאה הזו.

ומתחילה היו סבורים, שדין זה אמור גם כשמתחילה נתקדש האשה בתנאי שאין בה נדרים או מומים, ונמצאו בה מומים, [שכן הוא לשון הברייתא, "קדשה בטעות או בפחות משווה פרוטה", ומשמע שקידושי טעות הם דבר בפני עצמן], ואם כן, יש ללמוד מברייתא זו, שלדעת תנא קמא, גם כשהתנה עמה עצמה שלא יהיו בה נדרים או מומים, אם נמצאו בה דברים אלו אחר שכנס, מאחר שבעל, נתכוון לקדשה בכך לגמרי אפילו יהיו בה נדרים או מומים, שלא כדברי רבה, שבאופן הזה מודה רב שאינה מקודשת. אולם דחו רביה זו, ואמרו, שלא נזכר בברייתא זו כלל דין מקדש על תנאי, [ומה ששנו בה, "קדשה בטעות או בפחות משווה פרוטה" דבר אחד הוא, כלומר קדשה בטעות של שווה פרוטה].

על מנת שירצה אבא

נחלקו חכמים בדין הבעול אשה לשם קידושין ותולה הקידושין בתנאי שירצה אביו. לדעת תנא קמא אף על פי שלא רצה האב היא מקודשת. ולדעת רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון אינה מקודשת אלא אם כן רצה האב.

ומתחילה רצו לומר, שנחלקו חכמים אלו במחלוקת רב ושמואל, שלדעת תנא קמא אף על פי שהתנה בפירוש שאינו מקדשה אלא על תנאי שירצה אביו אינו

^א "כי יקח איש" כתיב. [רש"י].

דף ע"ד

תנאי בקידושי ביאה

נתבאר, שדבר שאי אפשר לעשותו על ידי שליח, לא נאמרו בו דיני התנאים, והעושה אותו בתנאי, הרי הוא כעושה אותו בלא שום תנאי, והדבר קיים, בין אם יתקיים התנאי, ובין אם לא יתקיים התנאי.

יוצא מכלל זה קידושי ביאה, שאף על פי שאי אפשר לקדש בביאה על ידי שליח, המקדש בביאה בתנאי, אם לא התקיים התנאי, הקידושין בטלים.

והטעם לכך שבקידושי ביאה מועיל התנאי, כי הוקשו כל דרכי הקידושין זה לזה, שנאמר "וְיִצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהִלְכָה וְהִיָּתְּהָ לְאִישׁ אַחֵר" (דברים כ"ד ב') כלומר נתקדשה, וכל האופנים בכלל, ומעתה כשם שמועיל תנאי בקידושי כסף ושטר, כך הוא מועיל בקידושי ביאה.

המקדש במלווה ובעל

במסכת קידושין מבואר, שהמקדש את האשה בממון שחייבת לו, על ידי שמוחל לה על החוב כדי שתתקדש לו בכך, אינה מקודשת, כי משעת ההלוואה הממון שלה, ועכשיו כשמחל, לא נתן לה ממון, ובמה תתקדש לו?²

ולדברי רב עולא בר אבא אמר עולא אמר רבי אלעזר, המקדש אשה במלווה, יודע הוא שלא חלו קידושין בכך, ואם בעל אותה לאחר מכן, נתכוון לקדשה באותה בעילה, שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, ונתקדשה לו בכך, ואם באה לצאת צריכה גט.

ולדברי רב יוסף בר אבא אמר רבי מנחם אמר רבי אמי, לא הכל בקיאים בדין זה, שאין מקדשים במלווה, וזה שקידש אשה במלווה, טעה בכך, והיה סבור שנתקדשה לו באותה מלווה, ולפיכך, כשבעל אחר כך, על דעת קידושין ראשונים בעל, ולא נתכוון לקדשה באותה בעילה, ואין כאן קידושין, לא במלווה, ולא בבעילה, ואינה צריכה ממנו גט.

המקדש בפחות משווה פרוטה ובעל

במסכת קידושין מבואר, שלדעת בית הלל שהלכה כמותם, האשה מתקדש בפרוטה או בשווה פרוטה, אבל המקדש בפחות משווה פרוטה אין האשה מקודשת.

ומודים רבי אמי ורבי אלעזר, שכל בני אדם יודעים דין זה, שאין קידושין בפחות משווה פרוטה, ולפיכך המקדש אשה בפחות משווה פרוטה, יודע הוא שלא חלו קידושין בכך, ואם בעל אותה לאחר מכן, נתכוון לקדשה באותה בעילה, שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, ונתקדשה לו בכך, ואם באה לצאת צריכה גט.

² כן פירש בקונטרס, שמחל לה המלווה שהיתה חייבת לו. ולפירושו צריך לחלק בין מקדש במחילת מלווה למקדש בהנאת מחילת מלווה דמקודשת... ולרבינו יצחק אין נראה, דשמא אין לחלק, והכא יש לפרש דמירי כגון דאמר לה התקדשי לי במעות מלווה שאת חייבת לי, דהתם ודאי אינה מקודשת. [תוס']

חלוץ לה ובכך אתה כונסה

לדעת ריש לקיש – יבם שאמרו לו, תחלוץ לך היבמה, ובכך אתה כונסה, אף על פי שהטעו אותו בכך, החליצה כשרה, ונפטרה בה ממנו, וזהו ששנינו בברייתא, "חליצה מוטעת כשרה".

ולדעת רבי יוחנן – כל שלא נתכוון הוא והיא להוציאה בחליצה, החליצה פסולה, שכן שנינו בברייתא, "בין שנתכוון הוא ולא נתכוונה היא, בין שנתכוונה היא ולא נתכוון הוא, חליצתה פסולה, עד שיתכוונו שניהם כאחד". ומה ששנינו "חליצה מוטעת כשרה", הכוונה לדבר אחר, שיתבאר בעזה"י בסמוך.

חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז

יבם שלא נתרצה שתחלוץ לו היבמה בחינם, יכולים להטעותו, ולומר לו, תחלוץ לך היבמה על מנת שתתן לך מאתים זוז, והחליצה הזו כשרה, גם אם לא תקיים התנאי, ולא תתן לו מאתים זוז. ולדעת רבי יוחנן, זוהי חליצה מוטעת, ששנינו בה בברייתא שהיא כשרה.

ומתחילה רצו לומר, שהסיבה לכך שהחליצה כשרה, כי אף על פי שמתחילה התנה שתהא החליצה על מנת שתתן לו מאתים זוז, מאחר שלבסוף חלץ סתם, מחל על תנאו, וכמו כן המקדש על תנאי ובעל, בוודאי מחל בכך על תנאו, ויש כאן קידושין בכל אופן, וזה שלא כדברי רבה ורבי יוחנן.

ומסקנת הגמרא, שלא זה הטעם שהחליצה כשרה, אלא הסיבה לכך שחליצה כשרה אף על פי שלא נתקיים התנאי, כי כל דיני התנאים למדים מתנאי בני גד ובני ראובן בירושת הארץ, ואין תנאי חל אלא בדומה לתנאים, ובכלל זה שיוכל המעשה להתקיים על ידי שליח³, כמו בתנאים, שעשה משה את יהושע שליח לתת להם את ארץ הגלעד, וכל תנאי שאי אפשר לעשות על ידי שליח, כגון חליצה, אין תנאי מועיל כלל, והרי הוא כמי שאינו.

³ ואם תאמר, ומה סברא יש כאן, דלא גמרינן מהתם אלא לענין מה שהוא סברא, דהא לא ילפינן מהתם דלא מהני תנאי אלא בנתינת קרקע. ויש לומר דהיינו טעמא דהואיל והמעשה כל כך בידו, שיכול לקיימו על ידי שליח, סברא הוא שיהא כמו כן בידו לשוויי ביה תנאה, אבל חליצה, שאין בידו לקיימה על ידי שליח, לא הוי בידו נמי למירמי ביה תנאה, ואפילו לא יתקיים התנאי, יהיה המעשה קיים. ומשום דן סברא, מודו כולי עלמא דבעינן שאפשר לקיימו על ידי שליח, דומיא דבני גד ובני ראובן, אבל לענין תנאי כפול, ולענין תנאי ומעשה בשני דברים, משמע במי שאחזו, דדוקא רבי מאיר אית ליה ולא רבנן, דלענין זה אין סברא כל כך ללמוד משם, להכי פליגי עליה. והשתא משמע דאין תנאי בחליצה לכולי עלמא... וקשה דבפרק רבן גמליאל מסיק רבינא לכולי עלמא יש תנאי בחליצה, וזהו תימה, דפליגי רבינא אכולה תלמודא, דפשיטא לן דאין תנאי בחליצה. ואומר רבינו תם ורבינו יצחק דהא דמסיק רבינא התם דלכולי עלמא יש תנאי בחליצה, לאו לומר שלא תהא מותרת לשוק בהך חליצה, דודאי מותרת לשוק לכולי עלמא, אלא לומר דלהכי אהני תנאה, דאכתי איכא עלה זיקת יבמין, לענין דכי אמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין, דצריכה גט מדרבנן, דלא אתי חליצה, כיון דהויא על תנאי, ומפקע לזיקה לגמרי... [תוס']

המקדש על תנאי ובעל

לדברי רב עולא בר אבא אמר עולא אמר **רבי אלעזר**, המקדש אשה על תנאי, ולאחר מכן בעל, אף על פי שלא נתקיים התנאי, היא מקודשת, שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, ואם בעל, דעתו לקדשה בבעילה זו בלא שום תנאי. וכן אמר רב כהנא משמו של עולא, המקדש על תנאי ובעל, צריכה הימנו גט, זה היה מעשה, ולא היה כח בחכמים להוציאה בלא גט^א.

ולדברי רב יוסף בר אבא אמר רבי מנחם אמר **רבי אמי**, אף על פי שבעל אותה, אין דעתו לקדשה בבעילה זו, אלא **סבור הוא, מאחר שהיא נכנסת לנישואין, בוודאי עמדה בתנאה, ולעולם בעילתו מחמת הקידושין הראשונים**. ולפיכך אינה מקודשת לו, לא מחמת הקידושין הראשונים, שהיו על תנאי שלא נתקיים, ולא מחמת הבעילה, ואינה צריכה ממנו גט. וכן שנה רב יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל "וְשָׁכַב אִישׁ אִתָּהּ שְׂכֵבֶת זָרָה וְנִגְלַם מֵעֵינֵי אִשָּׁה וְנִסְתָּרָה וְהָיָה נִסְמָא וְיָדָא אִין פֶּה וְהוּא לֹא נִתְפָּשָׁה" (במדבר ה' י"ג) אסורה, כלומר מאחר שהיה ברצון, היא אסורה לבעלה ככל אשת איש שזנתה, אבל אם היה הדבר באונס, היא מותרת לבעלה. ודווקא בה יש חילוק זה, ויש לך אחרת, שאף על פי שלא נתפשה, שהיה הדבר ברצון, מותרת לבעלה ואינה נידונית כאשת איש שזנתה, ואיזו, זו שקידושיה קידושי טעות, שנתקדשה על תנאי ולא נתקיים התנאי, שאפילו בנה מורכב על כתיפה, ממאנת והולכת לה, כי לא חלו הקידושין, אף על פי שבעל.

הלכה אצל רופא וריפא אותה

נתבאר, שהמקדש את האשה על מנת שאין בה מומים, ונמצאו בה מומים, אינה מקודשת, כי לא נתקיים תנאו.

ומבואר בברייתא, שכן הדין גם אם אחרי כן הלכה אצל רופא וריפא אותה, כי מכל מקום בשעת קידושין היו בה מומים, ולא נתקיים התנאי, שהרי קדשה על מנת שבאותה שעה שקידשה לא יהיו בה מומים, ובאותה שעה היו בה^ב.

הלכה אצל חכם והתירה

נתבאר, שהמקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים, ונמצאו בה נדרים, אינה מקודשת, כי לא נתקיים תנאו.

ונחלקו חכמים, מה הדין, אם לאחר מכן הלכה אצל חכם, והתיר לה את

^א ולדבריו רב ושמואל נחלקו בכנס ולא בעל. [ע"י תוס'].

^ב ותוסי' כתבו, אין לפרש דבלשון תליא מילתא, שהרי קדשה על מנת שאין בה מומין, והיו בה מומין, דאם כן הלך הוא אצל הרופא וריפאו, אמאי אמר לקמן דמקודשת, אלא בקפידת המומין תלי הטעם, שאף עתה לאחר שנתרפאת היא נמאסת בעיניו, כשזוכר שהיו בה מומין, אבל נדרים ליכא קפידא, הואיל ועוקרו למפרע, אבל אי לא הוה עקר להו אלא מכאן ולהבא, הוי נמי קפידת עונש משעת הנדר עד שעת התרה. ודוקא הלכה אצל חכם והתירה קודם ידיעת הבעל, אבל לאחר ידיעת הבעל לא מהני להו היתר, כדקתני במתניתין, נמצאו עליה נדרים אינה מקודשת, ולא מפליג בין בני היתר ללאו בני היתר, וטעמא שעל מנת כן מקדשה, שאם לא ירצה לבטל הקדושין מחמת הנדרים שיהיו קדושין קיימין, והיכא זידע קודם שהותרו הרי מיד רוצה שיהיו מבוטלין דשמא לא יהיה להם היתר, אבל היכא דהותרו קודם ידיעתו, הא לא רצה לבטל מפני הנדרים שאין עתה שום קפידא. [תוס'].

נדריה, שבכך הוברר, שמתחילה לא היו עליה נדרים כלל, שהרי החכם עוקר את הנדר מעיקרו^א.

לדעת רבי מאיר – אין אדם מקפיד אם תתבזה אשתו בבי"ד להתיר נדריה, ולפיכך, כשקידש אותה על תנאי שאין עליה נדרים, בכלל זה שאין עליה נדרים כלל, ושיש עליה נדרים ותישאל עליהם, ומאחר שנשאלה לחכם, ונעקרו, היא מקודשת.

ולדעת רבי יוסי – אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבי"ד, להתיר נדריה, ולפיכך, כשקידש אותה על תנאי שאין עליה נדרים, כוונתו היתה, שבפועל אין עליה נדרים כלל, אבל אם יש עליה נדרים, אף על פי שיכולה להישאל עליהם, אין דעתו לקדשה, ולפיכך, אף על פי שנשאלה לחכם, ונעקרו, אינה מקודשת.

כך ישנו בדף זה את שתי הברייתות החולקות בדיון זה.

ובדף ע"ה אמר רבא, ששתי ברייתות אלו, אין ביניהן מחלוקת, ושתייהן **כדעת רבי מאיר**, האומר, שאין אדם מקפיד אם תתבזה אשתו בבי"ד להתיר נדריה, [ולכן בברייתא הראשונה, אם התירה לה חכם את נדריה, ועקרו, היא מקודשת]. **אמנם גם לדעתו**, כן הדין ברוב נשים, אבל **באשה חשובה, גם הוא מודה, שאם היו עליה נדרים, אפילו אם נשאלה עליהם לחכם, אינה מקודשת**, והסיבה לכך, כי מאחר שהיא נדרנית, יודע הוא שלבסוף יבוא לגרשה, ובכך יאסר בקרובותיה, ומאחר שהיא ממשפחה חשובה, אינו רוצה להיאסר בבנות משפחתה, ולפיכך דעתו שאם יש עליה נדרים לא יקדשה, גם אם תישאל על נדריה. [וברייתא שניה מדברת באשה חשובה, ולכן גם אם התיר לה חכם את נדריה, ועקרו, אינה מקודשת].

המוציא את אשתו משום נדר או משום שם רע

תקנת חכמים היא, שהמגרש את אשתו משום נדר שנדרה, ומקפיד עליה בכך, או משום שם רע של זנות שיצא עליה, **לא יוכל להחזירה לעולם**, ואפילו אם לא נישאת אחרי גירושיה לאיש אחר.

- **יש אומרים**, שטעם התקנה הזו הוא **משום קלקולא**, שאם אתה אומר רשאי להחזירה, יש לחוש, שמא תלך ותינשא לאיש אחר, ולאחר מכן יתברר ששם רע שיצא עליה שקר היה, או תישאל על נדריה ויעקרו חכם, ויבוא בעלה הראשון ויאמר, אם הייתי יודע שכן יהיה, אפילו היו נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרשה, ואם כן הגט ניתן בטעות, ואינו גט, ובכך הוא מקלקל אותה לאוסרה על בעלה השני. ולפיכך תיקנו חכמים, שיהיו אומרים לו, הוי יודע, שהמוציא את אשתו משום נדר או משום שם רע, אינו יכול להחזירה בשום אופן, ואם היא חביבה לך, אל תוציא מהר, אלא תברר היטב השם רע, או תמותין שתישאל על נדריה, ומעתה, אם בכל זאת יוציאנה, שוב לא יוכל לקלקלה.

- **ויש אומרים**, שטעם התקנה הזו הוא **משום פריצותא**, שכדי שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים תקנו שמי שגרשו אותה מחמת הדברים הללו

^א שהרי פותח לה בחרטה, אדעתא דהכי מי קא נדרתי? והיא אומרת לו לא, וחכם אומר לה, הרי הוא בא לך לידי כך, הילכך לאו נדר הוא, ומותר לך, נמצא כמי שלא היה עליה בשעת קידושין. [רש"י].

לא יוכלו להחזירה.

דף ע"ה

ונחלקו חכמים, בפני כמה יהיה הנדר, שיחשב נדר בפני רבים.

לדברי רב נחמן בר יצחק, שלושה נחשבים רבים, כמו שדרשו בכתוב, "וְאִשָּׁה
כִּי יְזוּב זוּב דְמָה יָמִים רַבִּים" (ויקרא ט"ו כ"ה) "יָמִים" שנים "רַבִּים" שלושה.

ולדברי רבי יצחק, נדר בפני רבים שאין לו הפרה, הוא נדר בפני עשרה, שכן
נאמר בכתוב, "כִּי נִשְׁבְּעוּ לָהֶם נְשִׂאֵי הָעֵדָה", ועדה היא עשרה.

המקדש אשה על מנת שאין עליו מומים או נדרים

המקדש את האשה על מנת שאין עליו נדרים או על מנת שאין בו מומים,
ונמצאו בו נדרים או מומים, מאחר שלא נתקיים התנאי, אינה מקודשת.

ואם הלך אצל חכם והתיר את הנדר, או הלך אצל רופא וריפא את מומו, היא
מקודשת. ואפילו הוא איש חשוב, ואין לומר, מאחר שהוא נדרן, ועתיד
להוציאה, אין דעתה להתקדש לו כלל, שלא להיאסר בקרובו. והסיבה שאין
לומר כן, כי האשה טוב לה בכל מי שישאנה, ולעולם לא תאמר, לא ארצה
להתקדש לו.

האשה טוב לה בכל איש שהוא

נתבאר, שהאשה מתרצה בכל בעל שיהא לה, וענין זה אמרוהו החכמים
הבאים, כל אחד בסגנון אחר, במשלי הדיוטות.

א. אמר ריש לקיש, כך אומרת כל אשה, **טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו**
[טוב לישיב גופים שנים, מלישב באלמנות. וכל בעל שהוא, אפילו גרוע ביותר, עדיף לה
מלהיות לבדה].

ב. אביי אמר, **דשומשמנא גברא** [=מי שבעלה קטן כנמלה] **כורסיה בי חראתא**
רמי לה [=מחזקת עצמה כנשואה, ונותנת כסאה אצל חשובות בנות חורין, כלומר גם
לי בעל כמוכס].

ג. רב פפא אמר, **דנפסא גברא** [=אפילו מי שאומנתו של בעלה מאוסה, כגון שהוא
מנפס צמר], **תיקרי בסיפי בבא ותיתיב** [=אינה בושה לקרותו על מפתן הבית לישיב
שם אצלו בפני הכל].

ד. רב אשי אמר, **דקלסא גברא** [=מי שיש בבעלה שמץ פסול משפחה], **לא בעיא**
טלפחי לקידרא [=לא תבקש ממנו לקדרה אפילו עדשים, שהם מאכל קל, כלומר די
לה ששמו עליה, והוא בעלה, אפילו אין לה ממנו שום הנאת ממון].

ושנינו בברייתא, **שכל אלו שבעליהן שפלים, ומראות להם חיבה, אינו אלא**
שמזנות תחתיהם, וכשמתעברות, הן תולות את העובר בבעל.

דברים הנחשבים מום באשה

נתבאר, שהמקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים, ונמצאו עליה נדרים,
אינה מקודשת. והמקדש את האשה סתם, ונמצאו עליה נדרים, מוציאה בלא
כתובה.

**לדעת תנא קמא – אין חילוק בדין זה, ובכל אופן שהוציא את אשתו משום
שם רע או משום נדר, אסור להחזירה לעולם.**

ולדעת רבי יהודה – טעם התקנה שהמוציא את אשתו משום נדר אינו רשאי
להחזירה, הוא משום פריצות, כלומר שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בנדרים.
אלא שלדעתו לא כל נדר נחשב פריצות שמחמתו קנסו את האשה שלא יוכל
בעלה להחזירה, **ורק כשנדרה בפני עשרה**, שהוא נדר שאין לו הפרה, הדבר
נחשב פריצות, **ולא יוכל בעלה להחזירה, אבל כשנדרה בפני פחות מעשרה**,
שהוא נדר שיש לו הפרה, אין זו פריצות כל כך, ולא קנסו אותה שלא יוכל
בעלה להחזירה.

ולדעת רבי מאיר – טעם התקנה, שהמוציא את אשתו משום נדר אינו רשאי
להחזירה, הוא משום קלקול, שמא אחר שיגרשנה, ותינשא לאחר, תישאל על
נדרה, ויאמר, אם הייתי יודע שתישאל על נדרה, לא הייתי מגרשה, ונמצא
מקלקלה. אלא שלדעתו, לא בכל נדר הוא יכול לקלקלה, **כשנדרה נדר שהבעל**
יכול להפר [=דברים שבינו לבניה ודברים שיש בהם עניו נפש], אינו יכול לקלקלה,
לומר, אם הייתי יודע שתישאל על נדרה לא הייתי מגרשה, שהרי היה יכול
להפר לה ולא הפר, ומאחר שאינו יכול לקלקלה, **רשאי להחזירה. אבל**
כשנדרה נדר שצריך דווקא התרת חכם, והבעל אינו יכול להפר, יש לחוש
שאחר שיגרשנה, ותינשא לאחר, יקלקלנה, לומר, אם הייתי יודע שיותר הנדר
על ידי חכם, לא הייתי מגרשה, [ואף על פי שמתבזה בבי"ד בשביל הפרת הנדר, לא
אכפת לו מבזיון זה], ומאחר שבאופן הזה יכול לקלקלה, תקנו חכמים **שלא יוכל**
להחזירה, ועל ידי זה לא יוכל לקלקלה.

ולדעת רבי אלעזר – אם רק החכם היה יכול להתיר את הנדרים, לא היו
מתקנים כלל, שהמגרש את אשתו משום נדר לא יוכל להחזירה, כי אז לא היה
חשש כלל שמא תינשא לאחר, ותישאל על נדרה, ויבוא הבעל ויקלקל אותה,
לומר, אם הייתי יודע שתישאל על נדרה, לא הייתי מגרשה, כי בוודאי לא היה
אומר כן, משום שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבי"ד, להישאל על נדריה,
ואינו חפץ בהתרת נדריה באופן הזה. **והסיבה שאמרו שהמוציא את אשתו**
משום נדר לא יחזירה, כדי שלא יקלקל אותה, היא, **שמא תידור נדר שהבעל**
יכול להפר, ויגרשנה, ותינשא לאחר, ולאחר מכן יאמר, לא ידעתי שהייתי יכול
להפר לה, ואם הייתי יודע, הייתי מפר, ולא מגרש, ובכך היה מקלקל אותה,
ומאחר שאמרו, שכשהבעל מוציא את אשתו משום נדר שהוא עצמו יכול
להפר, אינו יכול להחזירה, אמרו, שאינו יכול להחזירה גם כשגירש אותה
מחמת נדר הצריך התרת חכם.

נדר שהודר ברבים

נתבאר לעיל בדברי רבי יהודה, שנדר שהודר בפני רבים, **אין לו הפרה.**

ואמרו, שענין זה למד משבועת נשיאי העדה לגבעונים, שלא יכלו להתירה, כמו
שנאמר, "ולא הכנסו בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי העדה בה' אלקי ישראל
וילנו כל העדה על הנשיאים" (יהושע ט"ו ח).

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 26ח
מסכת כתובות ע' – ע"ז

בריה דרבי יהושע בן לוי משמו של רבי יהושע בן לוי, שהכוונה לכך שהדדים
גסים טפח יותר משאר נשים. ויתכן שיהיה דבר כזה, כמו שאמר רבה בר בר
חנה, אני ראיתי ערביא אחת, שהפשילה דדיה לאחוריה, והניקה את בנה.

מי יזכה לבוא לציון

לעתיד לבוא, כל מקום שימצאו שם ישראל, יאמרו העמים, זה מבני ציון הוא,
נביאהו לשם, כמו שנאמר, "וְהִבֵּיאוּ אֶת כָּל אֲחִיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְּחָה לְה'"
(ישעיה ס"ו כ').

ואמר רבי מיישא בר בריה דרבי יהושע בן לוי, שעתידים הם להביא את
הנולדים בציון, ואת המצפים לראותה, שנאמר, "וְלָצִיּוֹן [כמו ועל ציון] יָאֲמֵר
[נביא לה את] אֵיֵשׁ [המצפה לה] אֵיֵשׁ [אשר] יֵלֵד בָּהּ, [והוא [הקב"ה] יְכַוְּנֶנָּה [להיות]
עֲלֵיוֹן [למעלה על כל העולם]]" (תהלים פ"ו ה').

בני בבל ובני ארץ ישראל

אמר אביי, **אחד מהם עדיף כשנים מאתנו**, כלומר, אחד מבני ארץ ישראל
עדיף כשנים מבני בבל, שבני ארץ ישראל פקחים וחריפים מבני בבל.

ואמר רבא, **ואחד מאיתנו כשעולה לשם, עדיף כשנים מהם**, שכן רבי ירמיה,
כשהיה בבבל, לא היה מבין מה החכמים אומרים, וכשעלה לשם, היה קורא
לנו בבלאי טפשאי.

נמצאו בה מומים ואין ידוע מתי נולדו בה

נתבאר, שהמקדש את האשה על מנת שאין בה מומים, ונמצאו בה מומים,
אינה מקודשת, והנושא אשה סתם, ונמצאו בה מומים, מוציאה בלא כתובה.

אמנם כל זה, כשהיו בה המומים הללו קודם שנתקדשה, אבל אם בשעת
קידושין לא היו בה מומים אלו, ונולדו בה לאחר מכן, הרי זה כמו שנסתחפה
שדה של בעל, וכשקידשה על מנת שאין בה מומים, היא מקודשת, ואינו יכול
להוציאה בלא כתובה.

ולחלן יתבאר בעזה"י מה הדין, כשהבעל אומר קודם קידושין כבר היו בה
מומים אלו, והאב אומר נולדו בה רק אחר הקידושין.²

**לדברי רבי אלעזר, בין אם נמצאו בה מומים בעודה ארוסה, ובין אם נמצאו בה
מומים אחרי שכבר נישאת. דעת רבי יהושע, שהדין עם הבעל, ואם בא האב
להוציא ממנו הכתובה, עליו להביא ראיה, [שיש לך להעמיד ממון על חזקתו].
ודעת רבן גמליאל, שהדין עם האב, ואם הבעל רוצה להיפטר מתשלום
הכתובה, עליו להביא ראיה, [שיש לך להעמיד הגוף על חזקתו, שנולדה בלא
מומים].³ ומשנתנו, בה חילקו בין נמצאו בה מומים אחר אירוסין, לבין נמצאו**

ומבואר במשנתנו, **שכל הדברים הנחשבים מומים בכהנים**, נחשבים מומים
גם בנשים, והם מבוארים במסכת בכורות.

ומבואר בבביתא, **שמלבד אותם מומים, יש דברים נוספים**, הנחשבים מומים
בנשים, אף שאינם נחשבים מומים בכהנים.

ואלו הם: (א) זיעה [שמזיעה תמיד]. (ב) ושומא [=יבלת] (ג) וריח הפה.

ונחלקו חכמים באיזה אופן הזיעה היא מום בנשים ולא בכהנים.

- **לדברי רבי יוסי ברבי חנינא**, זיעה קבועה נחשבת מום גם בכהנים, כמו
ששנינו, "הזקן והחולה והמזוהם פוסלים בבהמה ובאדם", ובאשה, אפילו
זיעה עוברת נחשבת מום.⁴

- **ולדברי רב אשי, אפילו זיעה קבועה נחשבת מום באשה בלבד**, ולא בכהנים,
שמה ששנינו שהמזוהם נחשב בעל מום, הכוונה למי שגופו מזוהם ומסריח,
אבל מי שיש לו זיעה, אינו נחשב בעל מום, כי יכול לתת עליו יין קהה להעביר
ריחו עד גמר עבודתו, וכן מי שיש לו ריח הפה, יכול לתת פלפל בפיו עד גמר
עבודתו, ולכן אין זה מום בכהנים, אבל בנשים הדבר נחשב מום, כי בעלה
מדבר עמה כל שעה, ולא תועיל לה תקנה של העברת הריח לזמן קצר.

ולענין השומא אמרו, ששומא שיש בה שיער [אפילו היא קטנה], **נחשבת מום,
בין בכהנים ובין בנשים**, וכמו כן **שומא גדולה כאיסר האיטלקי** [אפילו אין בה
שער], **נחשבת מום, בין בכהנים ובין בנשים, והשומא הנחשבת מום בנשים
ולא בכהנים היא שומא קטנה שאין בה שיער הנמצאת לה על מצחה**. וכשהיא
בגלוי לגמרי, אין הדבר מבטל את הקידושין, כי בוודאי ראה, ואם קידשה,
קיבל עליו ומחל על כך. והאופן שבו שומא זו גורמת לביטול הקידושין הוא,
כשהיא תחת כיסוי הראש, ופעמים נראית ופעמים אינה נראית, שאפשר שלא
ראה, ולכן אין כאן מחילה, ומאחר שפעמים נראית, הדבר נחשב מום.

ומדברי רב חסדא למדנו על שני דברים נוספים הנחשבים מומים בנשים.

(ד) אמר רב חסדא, דבר זה שמעתי מאדם גדול, הוא רבי שילא, **נשך כלב את
האשה, ונעשה מקום הנשיכה צלקת**, הרי זה מום.

(ה) אמר רב חסדא, **קול עבה באשה הרי זה מום**, שנאמר, "יוֹנְתִי בְּחִגְי הַסֵּלַע בְּסִתְר
הַמְּדַרְגָּה הָרְאִינִי אֶת מְרֵאֵד הַשְּׂמִיעִינִי אֶת קוֹלְךָ כִּי קוֹלְךָ עָרַב וּמְרֵאֵד אָנֹכִי" (שה"ש ב'
ד"ו).

**ומברייתות ששנה רבי נתן למדנו על שני דברים נוספים, הנחשבים מומים
בנשים.**

(ו) **כשיש בין זדי אשה טפח הרי זה מום**. והאופן הנאה הוא, שיהיו בין שני
דדי האשה שלוש אצבעות.

(ז) **כל אשה שדדיה גסים משל חברותיה**, הרי זה מום. וביאר רבי מיישא בר

² זיעה עוברת היא זיעה שיכול להעבירה על ידי רחיצת מים, דאכתי לא ידע דאפשר לעבורי
בקיוהא דחמרא, דההיא לא פסלה בכהנים, שהעבודה לפי שעה הוא, אפשר שמרחיפה ועוברת,
ואין לפרש עוברת שעשויה להתרפאות, דהיכי נוקי מתניתין בשאינה עוברת, הא בין קבועין בין
עוברין קתני. ועוד יש לומר, דזיעה עוברת שעשויה להתרפאות, ואפילו לא העבירה, כשר לעבודה,
דלא מאיסה כולי האי, ומזוהם הוי דווקא זיעה שאינה עוברת. והא דקתני בין קבועין בין עוברין
אכל מומין דקתני התם קאי, והכי פירושו, בין קבועין ששנויין באותה משנה, בין עוברין ששנויין
שם כגון חורור. [תוס'].

² יל"ע למה נקט הדין באב ולא באשה, ובפרק ראשון נקט הדין באשה, היא אומרת משארסתי
נאנסתי, ונסתחפה שדהו.

³ ולכאורה כן הוא כשידוע שכשנולדה עדיין לא היו בה מומים, אבל כשאין הדבר הזה ידוע, אפשר
שנולדה במומיה, ואין כאן חזקת הגוף להכשירה.

הקידושין נולדו בה מומים, או אחר הקידושין נאנסה, וחזקת ממון מסייעת את הבעל [שלא יתן כתובה, שהממון בחזקתו], אין הולכים אחר חזקת הגוף, והדין עם הבעל.

ואמר רבא, שאין ללמוד מזה, שלדעת רבי יהושע אין הולכים כלל אחר חזקת הגוף, כי רק כשיש כנגדה חזקת ממון, חזקת ממון עדיפה ממנה, אבל **כשאין כנגדה חזקת ממון, הולכים אחר חזקת הגוף**.¹

וכמו ששינו לעניין נגעי אדם, שבהרת שהיה בה שער שחור ונהפך ללבן, סימן טומאה הוא, אבל אם היה שם שער לבן קודם שהיתה הבהרת, אין זה סימן טומאה.² ואם ספק מה היה תחילה, בהרת או שער לבן, חכמים מטמאים,³ ורבי יהושע מטהר, כי אומר, שיש להעמיד הגוף על חזקתו, שהיה טהור.

נמצאו בה מומים אחר נישואין הבעל נפטר

מלשם כשיביא עדים שהיו בה המומים קודם האירוסין

נתבאר, שלדברי רבא, דעת רבן גמליאל, כשנמצאו מומים באשה בעודה בבית אביה, הורעה חזקת הגוף שלה, כי יש לומר, מאחר שכאן נמצאו המומים, כאן היו בה גם קודם אירוסין, ולפיכך הולכים אחר חזקת ממון, ולא יתן לה כתובה.

אמנם כל זה, כשנמצאו בה המומים בעודה ארוסה, ומיד כשנמצאו, אמר הבעל לגרשה, בלא כתובה.

אבל כשנמצאו בה מומים רק אחר שכנסה, ורוצה הבעל להיפטר מתשלום הכתובה, לא די בכך שיביא עדים שהיו בה המומים קודם הנישואין, בעודה ארוסה, ורק כשיביא עדים שיעידו שהיו בה מומים קודם אירוסין, יהא פטור מתשלום הכתובה.

בה מומים אחר נישואין, שנויה כשני תנאים. הדין הראשון, בו מבואר שכשנמצאו בה מומים כשהיא מאורסת, הדין עם הבעל, היא כדעת רבי יהושע, והוא הדין כשנמצאו בה מומים אחר הנישואין, הדין עם הבעל. והדין השני בו מבואר, שכשנמצאו בה מומים אחר נישואין, הדין עם האב, היא כדעת רבן גמליאל, והוא הדין כשנמצאו בה מומים קודם נישואין, הדין עם האב.⁴

ולדברי רבא, משנתנו כולה היא כדעת רבן גמליאל, שכן גם לדעת רבן גמליאל, אין הולכים אחר חזקת הגוף, כשהורעה, כגון כשנמצאו בה מומים בעודה ארוסה בבית אביה, שיש לנו לומר, מאחר שנמצאו בה מומים בבית אביה, היו בה המומים גם קודם אירוסין בבית אביה, ולכן יש לילך אחר חזקת הממון, ולא יתן לה כתובה. ורק כשלא הורעה חזקת הגוף לומר בבית אביה נולדו בה מומים, שהרי לא נמצאו המומים אלא אחר שכנסה לנישואין, בזה דעת רבן גמליאל, שיש לילך אחר חזקת הגוף, לומר שלא היו בה מומים קודם לכן, ונתן לה כתובה. [=רישא כאן נמצאו וכאן היו וסיפא נמי כאן נמצאו וכאן היו].⁵

ואף לדברי רב אשי [בדף ע"ו], משנתנו כולה היא כדעת רבן גמליאל, שכן גם לדעת רבן גמליאל, כשהנידון בין האשה לבין הבעל, מתי נולדו בה המומים, אם קודם הנישואין או אחר כך, הולכים אחר חזקת הגוף, לומר אחרי הנישואין נולדו, ואם הבעל בא להוציאה, הוא חייב לה כתובה שחזקת הגוף עדיפה על חזקת ממון. והסיבה לכך שכשנמצאו בה מומים בעודה ארוסה בבית אביה הדין עם הבעל, ופטור מלתת כתובה, כי כשהיא ארוסה, אין הנידון בין האשה ובין הבעל, אלא בין אבי האשה לבין הבעל, שכשהיא מתגרשת מהאירוסין, כתובתה לאביה, ודעת רבן גמליאל, שחזקת הגוף שלה מועילה רק לחזק טענות שלה, ולא לחזק טענות של אביה.⁶ [=רישא מנה לאבא בידך, וסיפא מנה לי בידך].

חזקת הגוף שלא כנגד חזקת ממון

נתבאר, שלדעת רבי יהושע, כשחזקת הגוף מסייעת את האשה, [לומר, אחר

¹ קשה דאם כן אמאי נקט ברישא עודה ברשות האב, וסיפא נכנסה לרשות הבעל, איפכא הוה ליה למייתי, דהוה רישא רבותא טפי, וסיפא רבותא טפי. ואומר רשב"א, דדוקא נקט הכי, דכי היכי דפליגי רישא וסיפא בפלוגתא דרבן גמליאל ורבי יהושע, הכי נמי פליגי בהכי, דתנא דרישא סבר דדוקא עודה בבית אביה צריך להביא ראיה, אבל נכנסה לרשות הבעל, אין צריך להביא ראיה, דאפילו יביא הבעל עדים, דעד שלא נתאסרה היו בה מומין הללו, כיון שנשאה, חזקה אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו, והאי ראה וניפייס הוא. ותנא דסיפא סבר אף על גב דנכנסה לרשות הבעל, ואיכא למימר חזקה אין אדם שותה בכוס כו' כשהביא הבעל ראיה, הוה מקחו מקח טעות, דאין אדם מתפייס במומין. [תוס'].

² ובפרק קמא נמי, פלוגתיהוה בנכנסה לרשות הבעל היא, ובה אמר רבן גמליאל דלא הורעה חזקת אביה בכך. [רש"י].

³ לכאורה היה נראה לרבינו יצחק לפרש, דטעמא, משום דברי שלה לא מהני לאב ... ואף על גב דהכא איכא נמי חזקת הגוף מכל מקום לא מהני ליה, דלא אמר רבן גמליאל דנאמנת אלא בברי ושמה ... ובדין שלה לא מהני ליה דכפרישית, ומיירי כגון שהאב טוען שמא, דאי טוען ברי לא הוה צריך להביא ראיה, סיפא מנה לי בידך, ולגבי דידה מהני ברי דידה. ואף על גב דקיימא לך, דברי ושמה לאו ברי עדיף, הכא איכא ברי וחזקה. וחזר בו רבינו יצחק, דהא משמע מדקאמר על האב להביא ראיה, שאינו נוטל בלא ראיה, אפילו טוען ברי, מדלא קאמר או שיאמר ברי לי. ועוד דמשמע מההיא דשמואל בסמוך דנכנסה לרשות הבעל דעל הבעל להביא ראיה, אפילו טוען האב והבת שמא, ואינו מטעם ברי ושמה, אלא משום דנולד הספק ברשותו ... ונראה לו פירוש הקונטרס עיקר, דרישא מנה לאבא בידך, ולא מהניא חזקת האשה לגבי האב. [תוס'].

¹ אף על גב דאיכא חזקה אחרת כנגד חזקת הגוף, כי הכא, דבלאו חזקת ממון יש חזקה אחרת, דהעמידנה בחזקת פנויה, דדוקא כי איכא חזקת ממון, לא אלימא ליה חזקת הגוף כנגד חזקת ממון, אבל היכא דליכא חזקת ממון, אלימא ליה חזקת הגוף משאר חזקות, דאי ליכא שום חזקה אחרת כנגדה, מאי אתא לאשמועינן, פשיטא דאזיל בתר חזקת הגוף, כיון דאין דבר מכחישה. וההיא נמי דמייתי איכא חזקה אחרת כנגדה כמו שאפרש. ומיהו תימה לר"י, דהיכי מצי למימר דאי לאו חזקת ממון דהכא הוה אזיל רבי יהושע בתר חזקת הגוף, והא הוה חזקת חזקת תרתי, דאית לן למימר העמידנה בחזקת פנויה, וכי תימא אדרבה העמד אותה בחזקת שלימה, והשתא הוא דנעשה מום, הרי מום לפניך, דכי האי גוונא חשבינן תרתי לריעותא, גבי מקוה שנמדד ונמצא חסר, דאמרין, כל טהרות שנעשו על גביו למפרע, בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים טמאות, משום דאיכא למימר העמד טמא על חזקתו, ואימור לא טבל, וכי תימא העמד מקוה על חזקתו, ואימור לא חסר, הרי חסר לפניך. ונראה לרשב"א, דחזקת פנויה לא חשיבא כלל חזקה לגבי חזקת הגוף. [תוס'].

² דריש מדכתיב "שער לבן בבהרת", משמע שהבהרת קדמה. [תוס'].

³ הקשה רבינו תם, מאי טעמא דרבנן, דאמרי טמא, אמאי לא אזלינן בתר חזקה ... ואומר רבינו תם, דהכא מיירי כשנוקט לטומאה, שהיה בו נגע אחד, שחין או מכוה קודם, והיה מוחלט ממנו, וקודם שנטהר, נולד בו ספק, ואחר שנטהר מן הראשון, לא נשאר בו אלא ספק זה ... והשתא מייתי שפיר דאזיל רבי יהושע בתר חזקה דגופא, דהעמידנו בחזקת שלה היה בו נגע, אף על גב דאיכא חזקה דהעמידנו בחזקת טומאה כנגדה ... ואם תאמר, והיכי יליף מהתם, דשאני התם דכתיב קרא, כדיליף בסוף נזיר מלטהר או לטמאו, דפתח בו הכתוב לטהר תחילה. ויש לומר, דמהתם גמרינן. והא דלא אזיל רבי יהושע בתר חזקה דגופא בראוה מדברת ומעוברת בפרק קמא, משום דמעלה עשו ביחוסין. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 26ח
מסכת כתובות ע' – ע"ז

הראשונים, והחמור המת ברשות בעליו הראשונים^א. ואמר רב יהודה, שיש להביא ראיה לדין זה, מהמשנה בה נתבאר דיני כלה שנמצא בה מום, כפי שיתבאר בעזה"י להלן.

ולהלן יתבאר בעזה"י, שדברי רב יהודה מוקשים, מהברייתא בענין מחט הנמצא בבית הכסות.

וכשבא רמי בר יחזקאל אחיו של רב יהודה אמר, לא תשמעו לכלל זה שכלל יהודה אחי משמו של שמואל, שכל בהמה ברשות בעליה הראשונים, אלא **כך אמר שמואל,** כל שנולד הספק ברשותו, עליו הראיה, ומאחר שנולד הספק אחרי משיכת הפרה, כשהפרה כבר נכנסה לרשות בעל החמור, והחמור כבר נכנס לרשות בעל הפרה, מעתה, אם רוצה בעל הפרה לבטל המקח, עליו להביא ראיה, שמת החמור קודם לכן. ולדין זה יש להביא ראיה מהמשנה בה נתבאר דיני כלה שנמצא בה מום כפי שיתבאר בעזה"י להלן.

הראיה מדין כלה שנמצא בה מום

[כדעת רב יהודה]

נתבאר, שלדברי רב יהודה אמר שמואל, שנים שהחליפו ביניהם פרה וחמור במשיכת הפרה שלפניהם, והלכו ומצאו את החמור מת, מאחר שיש ספק אם מת החמור קודם הקנין, ולא חל הקנין, או מת החמור אחרי כן, וחל הקנין, מספק כל אחד מוחזק במה שהיה שלו מתחילה, הפרה חוזרת לבעליה הראשונים, והחמור המת חוזר לבעליו הראשונים.

ומתחילה אמרו, שרב יהודה הביא ראיה לדין זה, ממה שנתבאר במשנתנו, שכלה שנמצא בה מומים בעודה בבית אביה, מאחר שיש ספק אם נולדו בה מומים אלו קודם אירוסין או אחר אירוסין, אין מוציאים כתובה מהבעל מספק, אלא מעמידים ממונו בחזקתו^ב.

ודחו ראיה זו, כי יש חילוק בין הבעל, שהוא מוחזק בממונו, ומספק לא נוציא ממנו כתובה, לבין זה שהיה בעל הפרה, שכן חבירו כבר משך ממנו את הפרה, וכבר אינה ברשותו של בעליה הראשונים, ומספק אין לך להוציאה מזה שמשכה.

ואמר רבי אבא, שראייתו של רב יהודה היא, ממה שנתבאר במשנתנו, שכלה שנמצא בה מומים אחר נישואין, מאחר שיש להסתפק אם נולדו בה קודם אירוסין או אחריהם, מספק מוציאים כתובה מהבעל.

ודחו גם ראיה זו, כי יש חילוק בין הבעל, שחזקת הגוף של האשה סותרת

^א אף על פי שהוא מוחזק, וחזקת הגוף נמי מסייע ליה, והוה לן לאוקמי החמור בחזקת שהיה קיים, אלא טעמא דשמואל דמוקמין לפרה בחזקת מרה קמא ... על כן נראה דטעמא דשמואל לאו משום חזקת מרה קמא, אלא אית לן למימר, כיון דאשתכח החמור דמת, כי היכי דעכשיו הוא מת, כן יש לנו להחזיקו שהיה מת גם קודם ... ונראה לריב"א, דדוקא הכא, שמחזיק עצמו מסופק בפרה, ואין לו שום טענה ברורה, והוא חזקתו כמאן דליתא, הוא דאוליגין בתר חזקה דמרה קמא. [תוס']

^ב וסבירא ליה לשמואל כרבי אלעזר, דמוקי לה בתרי תנאי, ואפילו נכנסה לחופה אית ליה לתנא דרישא שהאב צריך להביא ראיה, ואף על פי שלא נולד ספק ברשותו, אלמא אינו גובה ממון מספק. והאי נמי לא יחזיק בפרת חבירו מספק, ואף על גב שהספק ברשות חבירו נולד, שהרי כבר נעשית משיכה. [רש"י].

והסיבה לחילוק זה, בין נמצאו בה מומים בעודה ארוסה, לבין נמצאו בה אחר נישואין, ואז מביא עדים שהיו בה בעודה ארוסה הוא.

שכשנמצאו בה המומים ועדיין היא ארוסה, הורעה חזקת הגוף שלה להפסיד כתובתה, אבל שכשבר כנסה, כנגד מה שהורעה חזקת הגוף שלה, יש סיבה נוספת לחייבו כתובה, והיא, חזקה שאין אדם שותה בכוס אם אינו בדקו תחילה, וזה שכנס, ודאי בדקה תחילה, וראה המום ונתפייס בו.

אמנם ענין זה שכנסה, מועיל לה, כשאין ידוע בוודאות מתי נולדו בה המומים, שהרי העדים מעידים שהיו בה אחר אירוסין, והורעה חזקת הגוף בלבד, וכנגד הורעה זו יש חיזוק אחר לאשה שהרי כנסה.

אבל כשהעדים מעידים שהיו בה המומים קודם אירוסין, עדות ברורה היא שקודם אירוסין היתה בעלת מום, והיו הקידושין בטעות, ויש לה להפסיד כתובתה, ובאופן הזה לא מועיל לה החזקה שבוודאי מחל לה, כי כנגד זה יש חזקה אחרת, שאין אדם מתפייס במומים.

ולכן, שכשנמצאו בה מומים אחר נישואין, הבעל נפטר מתשלום כתובתה, רק כשיביא ראיה, שהיו בה מומים קודם אירוסין.

דף ע"ו

מומים הראויים לבוא עמה מבית אביה

נתבאר, שכשנמצאו מומים באשה אחר נישואין, הבעל חייב בכתובתה, עד שיביא ראיה שהיו בה המומים קודם אירוסין.

אמנם כל זה במומים שאין לומר בוודאות שנולדו בה קודם לכן, אבל מומים שבוודאות היו בה מתחילתה, כגון שהיתה לה אצבע יתירה, בזה, אף על פי שנמצאו בה המומים אחר נישואין, הדין עם הבעל, ופטור מלתת לה כתובה.

ורק אם **יביא האב ראיה,** שהבעל הכיר במום הזה, ונתפייס, הבעל חייב לתת כתובה.

זה משך הפרה ולאחר מכן נמצא החמור מת

במסכת קידושין מבואר, ששנים הבאים להחליף דברים השייכים להם, כגון לזה פרה ולזה חמור, ורוצים להחליפם, די בכך שאחד מהם ימשוך את של חבירו, ובכך הוא קונה את של חבירו, וחבירו קונה את שלו, אפילו שלו אינו כאן, וזהו קנין חליפין.

ונחלקו חכמים מה הדין, כששנים באו להחליף ביניהם פרה וחמור, ורק הפרה היתה לפניהם, משך בעל החמור את הפרה והלכו ומצאו שהחמור מת, זה אומר קודם שמשכת את פרתי מת חמורך, ולך מת ולא לי, וזה אומר אחר שמשכתי הפרה מת החמור, וברשותך מת.

לדברי רב יהודה אמר שמואל, על בעל החמור להביא ראיה, שהיה חמורו קיים בשעת משיכת הפרה, וכל שלא הביא ראיה, הפרה חוזרת לבעליה

מחט שנמצאת בעובי בית הכנסת

בית הכנסת הוא מקום בראש הכרס סמוך להמסס, שהוא כעין כוס, ויש בו סביב שפתו עובי שני כפלים כפולים ודבוקים, ואם נמצאת מחט תחובה באותו עובי מצד אחד, אפשר לה שלא נקבתה כולו, והבהמה כשרה, שאין זה נקב, אבל אם היתה המחט יוצאת משני צדדים, הבהמה טרפה.

נמצא עליה¹ קורט דם בידוע שהנקב הוא מלפני השחיטה והבהמה טרפה אבל אם לא נמצא עליה קורט דם נקב זה נעשה אחר שחיטה והבהמה כשרה.

הוגלד פי המכה, בידוע שנעשה נקב זה לכל הפחות שלושה ימים קודם השחיטה, וכל שקנה אותה בתוך שלושה ימים לשחיטה, קנה בהמה שכבר הוטרפה, והרי זה מקח טעות.

אבל אם לא הוגלד פי המכה, אין לדעת מתי נעשה הנקב בתוך השלושה ימים הסמוכים לשחיטה, וכל שקנה את הבהמה באותם ימים, יש להסתפק אם קנאה אחרי שכבר הוטרפה, או קודם לכן.

והנה לכאורה, בדבר זה יחלקו רב יהודה ורמי בר יחזקאל.

לדעת רב יהודה, מאחר שיש ספק אם חל המכר, כל אחד נוטל את מה שהיה שלו מתחילה, המוכר נוטל את הבהמה, והקונה נוטל את מעותיו. ולפי זה, כששנו בברייתא בדין זה, "המוציא מחבירו עליו הראיה", הכוונה היא, שאם המעות עדיין ביד הלוקח, על המוכר להביא ראיה להוציא ממנו. אולם ענין זה קשה, למה שנו בברייתא בלשון "המוציא מחבירו עליו הראיה", שמשמע, שבכל אופן מי שהמעות אצלו הוא זוכה, הלא לדעת רב יהודה, אם המעות ביד המוכר, עליו להחזירם לקונה. ולפיכך נדחו דברי רב יהודה.

ולדעת רמי בר יחזקאל מי שנולד הספק אצלו, עליו להביא ראיה, ומאחר שהספק נולד אצל הקונה, עליו להביא ראיה, וכל שלא יביא ראיה, המכר קיים, והמוכר נוטל מעותיו. ולפי זה, כששנו בברייתא בדין זה, "המוציא מחבירו עליו הראיה", הכוונה היא, שאם המעות כבר ביד המוכר, על הקונה להביא ראיה להוציא ממנו. ומה ששנו בברייתא בסתם "המוציא מחבירו עליו הראיה", שמשמע, שבכל אופן מי שהמעות אצלו הוא זוכה, כי כן הוא בדרך כלל שהמעות ביד המוכר שאין אדם נותן בהמה לקונה עד שישלם לו תחילה את הכסף.

אופנים שאין הבעל יכול לטעון מחמת המומים

נתבאר, שהמקדש את האשה על מנת שאין בה מומים, ונמצאו בה מומים, אינה מקודשת, והמקדש סתם ונמצאו בה מומים, יוצאת בלא כתובה.

ואמרו חכמים, שכן הדין כשנמצאו בה מומים שלא היה יכול לדעת עליהם, אבל כשהיה יכול לדעת מהם, ודאי נודע לו, ואם בכל זאת כנס אותה, מחל על כך.

ושני אופנים הם, שהיה הבעל יכול לדעת מהמומים קודם הקידושין ואינו יכול

לחופה שהיא ברשות הבעל על הבעל להביא ראיה, ואפילו הוא דר בבית חמיו, ברשותו היא.

[רש"י].

¹ יליע"אם הכוונה למחט, או שהוא דין בפני עצמו, כלומר נמצא על עובי בית הכנסת קורט דם.

דבריו, ואומרת שרק ברשותו נעשה המום, לבין זה שמשך את הפרה, שחזקת הגוף מסייעת אותו, לומר, עדיין לא מת החמור בשעת המשיכה, וחל הקניין¹.

וחזר רב נחמן בר יצחק ואמר, שרב יהודה הביא ראיה לדין זה, ממה שנתבאר במשנתנו, שכלה שנמצאו בה מומים בעודה בבית אביה, מאחר שיש ספק אם נולדו בה מומים אלו קודם אירוסין או אחר אירוסין, אין מוציאים כתובה מהבעל מספק, אלא מעמידים ממונו בחזקתו, ולא רק הכתובה נשאר בידו, אלא גם כסף הקידושין שקידש בו את האשה מחזירים לו, כי מעמידים אותה על חזקתה, שאינה מקודשת², [שכן גם לדעת האומרים, שאם נתבטלו הקידושין אין מחזירים את הכסף, כן הדין כשהיו קידושין כדין, ונתבטלו, כגון שמתה האשה אבל כשהיו בטעות הכל מודים שהכסף חוזר]. ומזה יש ראיה לדין מחליף פרה בחמור, שכן אף על פי שכבר משך זה את הפרה, מאחר שספק אם קנה או לא, הכל חוזר לקדמותו, ומוציאים מידו את הפרה.

הראייה מדין כלה שנמצא בה מום

[כדעת רמי בר יחזקאל]

נתבאר, שלדברי רמי בר יחזקאל אמר שמואל, שנים שהחליפו ביניהם פרה וחמור במשיכת הפרה שלפניהם, והלכו ומצאו את החמור מת, ויש ספק אם מת החמור קודם הקניין, ולא חל הקניין, או מת החמור אחרי כן, וחל הקניין, כל שנולד הספק ברשותו, עליו הראיה, ומאחר שנולד הספק אחרי משיכת הפרה, כשהפרה כבר נכנסה לרשות בעל החמור, והחמור כבר נכנס לרשות בעל הפרה, מעתה, אם רוצה בעל הפרה לבטל המקח, עליו להביא ראיה, שמת החמור קודם לכן.

וראיה לדין זה, ממשנתנו, בענין כלה שנמצאו בה מומים, שאם נמצאו בה המומים בעודה בבית אביה, על האב להביא ראיה שנולדו בה אחר קידושין, ואם נמצאו בה המומים אחר שנישאת, והיא בבית בעלה, על בעלה להביא ראיה שנולדו בה קודם קידושין³.

¹ וסבירא ליה לשמואל כרבי אלעזר, דמוקי לה בתרי תנאי, ואפילו בעודה ארוסה אית ליה לתנא דסיפא שהבעל צריך להביא ראיה, ואף על פי שלא נולד ספק ברשותו, הרי שכדי לקיים את שבדו הוא צריך ראיה.

² וכרבי אלעזר דאמר, רבי יהושע היא, ובסיפא נמי פליג, להטיל ראיה על אב, ואף על פי שלא נולד ספק ברשותו. [רש"י]. לא נהירא, דהיכי מוקי לה כלה בבית אביה ולקדושין, דהיינו כרבי יהושע, אימור דאמר רבי יהושע לא מהניא חזקת הגוף, הני מילי לאפוקי ממונא, לאוקמי ממונא מי אמר. ועוד מקשה רבינו תם, דלעיל מוכחין דאזיל רבי יהושע בתר חזקת גופא היכא דליכא חזקת ממונא, וכל שכן הכא דחזקת ממונא מסייע לחזקת הגוף, דאזיל רבי יהושע בתרה. ועוד דהא שמואל גופיה פסיק בפרק קמא הלכה כרבן גמליאל. ועוד מאי פריך מההיא דמחט שנמצאת בעובי בית הכנסת, לימא דההיא כרבן גמליאל, ואיהו כרבי יהושע. ונראה לפרש, דשמואל כרב אשי, וילף השתא מכלה בבית אביה ולקדושין, דכי היכי דהתם אף על גב דאב מוחזק צריך להביא ראיה, דחזקת הגוף זידה לא מהני לאב, הכי נמי הכא על בעל החמור להביא ראיה אף על פי שהוא מוחזק, דחזקת החמור לא מהני לגבי זידה. והשתא לא מפליג מידי בין שנולד ספק ברשותו ללא נולד ברשותו. אבל כרבא דאמר כאן נמצאו כאן היו ליכא לאוקמא, דשאני התם דאיתרע חזקת רשות האב, אבל הכא לא איתרע חזקת רשות בעל החמור, אלא אדרבה איתרע רשות בעל הפרה. [תוס'].

³ וסבירא ליה לשמואל, דכולה מתניתין חד תנא הוא, וכדתרצה רבא לעיל, ורישא וסיפא סייעתא, שמי שנמצא הסימפון ברשותו עליו להביא ראיה, עודה בבית אביה על האב להביא ראיה, נכנסה

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 26
מסכת כתובות ע' – ע"ז

לבטלם מחמת המומים^א.

הבינה שאינה יכולה לעמוד בכך, אינה חייבת להישאר עמו^ב.

א. כשהיו המומים בגלוי, והכל רואים אותם.

וביאר רבן שמעון בן גמליאל מה נחשב מומים גדולים כגון (א) ניסמית עינו (ב)
נקטעה ידו (ג) ונשברה רגלו.

ב. כשיש מרחץ באותה העיר, שיכול הוא לבדוקה במרחץ על ידי קרובותיו^ב.

לדברי רבי אבא בר יעקב אמר רבי יוחנן, הלכה כרבן שמעון בן גמליאל בדין
זה, [ובכל מקום שיאמר בו בפירוש שהלכה כרבן שמעון בן גמליאל. ולדברי רבה בר בר
חנה אמר רבי יוחנן, בכל מקום שהוזכר רבן שמעון בן גמליאל במשנתנו, הלכה כמותו,
אף אם לא פירשו זאת, ואין יוצא מכלל זה, אלא שלוש מקומות, שסימנם ערב וצידן
וראיה אחרונה]. ולדברי רבא אמר רב נחמן, הלכה כדברי חכמים שגם מחמת
מומים גדולים אין כופים אותו להוציא.

דף ע"ז

נכפית

יש חולי שגורם לחולה בו ליפול לארץ, והוא בא מזמן לזמן.

אנשים שכופים אותם להוציא נשותיהם
המנויים להלן, אם נשותיהם רוצות לצאת מהם מחמת הדבר המאוס שבהם,
כופים אותם להוציא, ואפילו היה בהם אותו דבר קודם הנישואין. ואלו הם:

א. מוכה שחין.

ב. בעל פוליפוס.

ללשון ראשון בגמרא, לדברי רב יהודה אמר שמואל, הוא מום של ריח רע הבא
מהחוטם, ובברייתא מבואר, שהוא מום של ריח רע הבא מהפה.

ורב אסי למד, שלדברי רב יהודה אמר שמואל, הוא מום של ריח רע הבא
מהפה, ובברייתא מבואר, שהוא מום של ריח רע הבא מהחוטם. וסימן לדבר
ששמואל הוא שאמר שפוליפוס הוא ריח הפה שדבר זה דומה לשמואל עצמו שלא פסק
פיו מכל הפרק שהיה שגור בפיו תמיד.

ג. מקמץ.

לדברי רב יהודה מקמץ הוא המקמץ צואת כלבים^א. וכן דעת יש אומרים
בברייתא.

ולדעת תנא קמא בברייתא אחת, ולדעת ברייתא נוספת, המקמץ הוא בורסי
[=מעבד עורות], ואם כן היא דעת משנתנו הכוונה בזה לבורסי קטן שאין לו
עורות הרבה אלא מעט, [שכן בורסי גדול הוזכר בה בפני עצמו].

ובכל אופן, דברים אלו ריחם רע, והעוסק בהם נדבק בו אותו ריח רע של
מלאכתו.

ד. מצרף נחושת.

לדברי רב אשי, זה המחשל ומרדד נחושת, ועושה ממנו כלים.

ולדברי רבה בר בר חנה, זהו המחתיך נחושת מעיקרו, כלומר ממקום מוצאו מן
הארץ. וכן שנינו בברייתא.

ובכל אופן, דברים אלו ריחם רע, והעוסק בהם נדבק בו אותו ריח רע של

^א קצת תימה דאם כן כל אשה תערים ותשאנו כדי שיתן לה כתובה שתאמר איני יכולה לקבל
ויגרשנה ושמה במקום שיש חשש ערמה אין לה כתובה. [תוס'].

^ב לא ידעתי מה צורך בה, אבל באשכנז ראיתי, ששורין בהם הבגדים לפני כבוסן יום או יומים.
[רש"י].

ואמר רב נחמן, שכשהחולי הזה בא בזמנים קבועים, הוא נחשב כמום שבסתר,
שאי אפשר לדעת עליו, לפי שהיא נהרת ביום זמנה מלצאת בין הבריות,
ולפיכך אם נמצא באשה, הוא מבטל את הקידושין. אבל כשהחולי בא בזמנים
שאינם קבועים, הוא נחשב כמום שבגלוי, כי בוודאי נודע הדבר על ידי שנפלה
פעם אחת בפני רבים, ואם כנס אותה, מחל על כך.

איש שיש בו מומים

לעיל נתבאר, שמומים שנמצאו באשה, הם סיבה, להוציא את האשה בלא גט.
ומבואר במשנתנו, שכשנמצאו מומים באיש, אין בכך כדי לכפותו להוציא את
אשתו, אלא תשהה עמו למרות מומיו.

לדברי רב יהודה, אפילו לא היו בו מומים אלו קודם נישואין, ונולדו בו אחרי
הנישואין, אינם סיבה לחייבו להוציאה, וכל שכן כשהיו בו קודם לכן, שאינם
סיבה לחייבו להוציאה, שהרי ידעה וקבלה על עצמה.

ולדברי חייא בר רב, דווקא כשהיו בו קודם לכן, וידעה, אינה יכולה לתבוע
ממנו לגרשה מחמתם, כי כבר הסכימה, אבל אם נולדו בו אחר נישואין, אם
היא רוצה לצאת ממנו, כופים אותו להוציאה.

ולדעת רבן שמעון בן גמליאל, כל זה במומים קטנים, אבל היו בו מומים
גדולים, בכל אופן בין היו בו קודם הנישואין ובין נולדו בו אחרי הנישואין, אם
מחמתם האשה תובעת ממנו להוציאה, כופים אותו להוציא, ולתת לה כתובה,
כי אף אם ידעה שיש בו, והיתה סבורה שתוכל לעמוד בכך, כשלאחר מכן

^א תימה, לרב דמוקי כולה מתניתין כנסה ונמצאו עליה נדרים בקידשה על תנאי, מה שייד לחלק
בין מומין שבסתר למומין שבגלוי, הואיל והתנה על מנת שאין בה מומין. ונראה לרשב"א,
דכשהתנה, לא על מומין שבגלוי נתכוין, דאותן ראה ונתפייס, אלא על מומין שלא ראה נתכוין,
וכשיש נמי מרחץ באותה העיר, אית לן למימר שלא התנה אלא על מומין שאין נבדקין על ידי
מרחץ, כגון ריח הפה וכפפה הקבוע לו זמן, וקאי בין ארשות האב בין ארשות הבעל, והכי קאמר,
אינו יכול לטעון, אפילו הביא הבעל ראייה אינו מועיל לו כלום. [תוס'].

^ב נראה לרבינו יצחק, דרבי מאיר לא פליג אמומין שבגלוי, דמודה דאין יכול לטעון, דראה וניפייס
הוא, כדאמר, סתמא דהשי"ס בגמרא, ועוד דאי פליג אמומין שבגלוי, אם כן משכחת לה סימפון
בעבדים במומין שבגלוי לרבי מאיר ולא פליג אלא ביש מרחץ. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת **אלישבע שולביץ ע"ה**
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 26
מסכת כתובות ע' – ע"ז

מלאכתו.

ה. בורסי.

זה המעבד עורות, והיא מלאכה שריחה רע, והריח נדבק בעוסק בה.

וכל המבואר עד עתה הוא כשלא התנה עמה האיש שתינשא עמו על דעת שיש בו אותו דבר. אבל כשהתנה עמה, ולאחר מכן אמרה, סבורה הייתי שאני יכולה לעמוד בכך, ועתה רואה אני שאיני יכולה.

לדעת רבי מאיר – גם באופן הזה, מאחר שאינה יכולה לסבול, כופים אותו להוציאה.

ולדעת חכמים – באופן הזה מאחר שהתנה עמה, מקבלת היא על כרחה, חוץ ממוכה שחין, שבכל אופן כופים אותו להוציא, מפני שגורמת לו להיות בשרו נמק.

דווקא את בעלה מקבלת על כרחה אבל את אחיו לא

נתבאר, שלדעת חכמים, מי שהיתה מלאכתו מאוסה, כגון שהיה בורסי, אם התנה עם אשתו, שישאנה על דעת שהוא בורסי, מקבלת היא על כרחה.

אמנם דווקא את בעלה היא מקבלת על כרחה, אבל אם מת בעלה בלא בנים, ונפלה לייבום לפני אחיו, שהיה גם הוא בורסי, יכולה היא לומר לו, לאחיד הייתי יכולה לקבל, ולך איני יכולה לקבל.

האומר איני זן ואיני מפרנס

אמר רב, האומר איני זן את אשתי ואיני מפרנס את אשתו, על כרחו יוציא ויתן לה כתובה.

הלך רבי אלעזר, ואמר את דברי רב אלו לפני שמואל, אמר שמואל לתלמידיו, אכסו [=האכילו] את אלעזר שעורים, שהם מאכל בהמה, שדבריו אינם דברי טעם, שכן, עד שאנו כופים אותו להוציא, נכפה אותו לזון את אשתו.

ורב אמר, אין אדם דר עם נחש בכפיפה [=סל], כלומר, מאחר שבעלה אינו רוצה לזון אותה, לא טוב לה שיזון אותה בכפיפה, ויש לכוף אותו להוציאה.

כשעלה רבי זירא לארץ ישראל פגש את רבי בנימין בר יפת שישב ואמר כדברי רב משמו של רבי יוחנן שרבי יוחנן גם כן סבר כרב. ואמר לו רבי זירא שעל דברים אלו האכילו את רבי אלעזר שעורים בבבל.

נשא אשה עשר שנים ולא ילדה

אמר רב יהודה אמר רב אסי, אין כופים את האיש להוציא את אשתו, אלא כשהיא פסולה לו. וכשאמר רב יהודה את דברי רב אסי לפני שמואל, ביאר שמואל, כגון אלמנה לכהן גדול, וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט, וממזרת ונתינה

^א כל הנאכל שלא כדרכו קרי ליה כוסס. [רש"י].

לישראל, ובת ישראל לנתין ולממזר [ולא נזכרו במשנתנו, כי לא הזכירה המשנה אלא את אותם שכופים אותה להוציא מדרבנן]. אבל נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה, אין כופים אותו להוציא כדי לקיים מצוות פריה ורביה, שאין כופים על מצווה זו.

ורב תחליפא בר אבימי אמר משמו של שמואל, שגם זה שנשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה, כופים אותו להוציאה.

- **לדברי רב נחמן, הסיבה לכך שלא הוזכר ענין זה במשנתנו עם מוכה שחין שכופים אותו להוציא, כי אינם שווים, את הנזכרים במשנתנו כופים להוציא אף במלקות, ואת זה שנשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה, אין כופים את דבריו.**

- **ולדברי רבי אבא, גם זה שנשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה, כופים אותו להוציאה במלקות, שכן "בְּדָבָרִים לֹא יִוָּסֵר עֶבֶד כִּי יִבִּין וְאִין מַעְנָה" (משלי כ"ט י"ט).** והסיבה לכך שלא הוזכר ענין זה במשנתנו עם מוכה שחין, שכופים אותו להוציא, כי אינם שווים, את הנזכרים במשנתנו אין כופים להוציא אלא כשהאשה רוצה לצאת, אבל אם מסכימה להישאר עם בעלה, אין כופים אותו להוציאה, ואפילו מוכה שחין, יש אופן שלא יכפו אותו להוציא, והוא, כשתרצה לדור עמו בעדים, שישמרו עליהם שלא יתייחדו. אבל זה ששהה עם אשתו עשר שנים ולא ילדה, אפילו שניהם מתרצים להיות יחד, כופים אותו להוציאה, כדי לקיים מצוות פריה ורביה.

מיני מוכי שחין

אמר רבי יוסי, שח לי זקן אחד מאנשי ירושלים, עשרים וארבעה מוכי שחין הם, וכולם אמרו חכמים, תשמיש קשה להם, ובעלי ראתן [שרץ יש לו במוחו], קשה מכולם.

תשמיש אחר הקזת דם גורם חולי בבנים

הקזת דם ושימש, יהיו לו בנים ויתיקין [=חלשים].

הקזתו שניהם ושימשו, יהיו לו בנים בעלי ראתן.

ואמר רב פפא, שהתשמיש שאחר הקזת דם גורם חולי לבנים, רק כשלא טעם דבר אחר ההקזה, אבל אם טעם דבר מה, אין בכך כלום.

סימן בעלי ראתן

אלו הסימנים של בעלי ראתן, (א) עיניו דולפות דמעות (ב) ונחיריו דולפות (ג) ויש לו ריר מפיו (ד) וזבובים כרוכים אחריו.

רפואת בעלי ראתן

נתבאר שחולי מוכה שחין של בעלי ראתן בא על ידי שרץ שיש לו במוחו, וביאר אבבי כיצד רפואתו על ניתוח ראשו והוצאת השרץ מראשו.

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת **אלישבע שולביץ ע"ה**
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 26ח
מסכת כתובות ע' – ע"ז

אמר הקב"ה, אם בימי חייו נשאל פעם אחת על שבועה שנשבע, יחזירוהו, ואם לא, ישאר ולא יחזירוהו, ומאחר שמעולם לא נשאל על שבועתו, נשאר שם.

אמר לו המלאך, תן לי סכיני. ולא נתן לו. יצאה בת קול ואמרה, תן לו, שיש בכך צורך לבריות.

פגישת רבי יהושע בן לוי עם רבי שמעון בר יוחאי

כשנכנס רבי יהושע בן לוי לגן עדן, היה אליהו מכריז לפניו, פנו מקום לבר ליואי [=לכן לוי], פנו מקום לבר ליואי.

הלך ומצאו לרבי שמעון בן יוחאי, שהיה יושב על שלושה עשר כורסאות של פז.

שאל אותו רבי שמעון, האתה הוא בר ליואי. והשיב לו, הן.

חזר רבי שמעון ושאל, הנראתה קשת בימך. והשיב לו, הן.

אמר לו רבי שמעון, אם כן אין אתה בר ליואי, כלומר אין אתה ראוי לכרוז זה שאני שומע, שהקשת אינו אלא אות ברית שלא יחרב העולם, ואם יש צדיק גמור בדור, אין צריך אות.

ואמרו, שבאמת לא נראתה קשת בימי רבי יהושע בן לוי, אלא שאמר כן, שלא להחזיק טובה לעצמו.

מיתתו וקבורתו של רבי חנינא בר פפא

מלאך המות היה שושבינו של רבי חנינא בר פפא, כלומר, אוהבו ורגיל אצלו. וכשהגיעה שעתו של רבי חנינא ליפטר מהעולם, אמרו לו למלאך המות, קודם שתיטול נשמתו, לך ועשה לו רצונו.

הלך מלאך המות, ונראה לרבי חנינא, אמר לו רבי חנינא, הניחני שלושים יום עד שאחזור על תלמודי, שהיו אומרים אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו. והניחו שלושים יום.

לאחר שלושים יום, הלך אליו שוב, ונראה לו. אמר לו רבי חנינא, אראה לי מקומי. אמר לו המלאך, מסכים אני. אמר לו רבי חנינא, תן לי סכינך, שמא תפחידני בדרך. אמר לו המלאך, רצונך לעשות לי כמו שעשה חברך?

אמר לו רבי חנינא, הבא ספר תורה, וראה אם יש דבר שכתוב בו שלא קיימתי. אמר לו המלאך, וכי נכרכת בבעלי ראתן ועסקת בתורה כמו שהיה רבי יהושע בן לוי עושה, ומסכן נפשו לכבד את התורה, להראות שהיא מגינה?

ואף שלא היתה בו מעלה זו, כשמת, הפסיק עמוד של אש בינו לבין העם, וקבלה בדינו, שאין מפסיק עמוד של אש אלא לאחד בדור או לשנים בדור.

ומחמת אותו עמוד של אש לא יכלו לקברו. קרב אצלו רבי אלכסנדר ואמר עשה בשביל כבוד חכמים, ולא השגיח בו, חזר ואמר לו, עשה בשביל כבוד אביך, ולא השגיח בו, חזר ואמר לו, עשה בשביל כבוד עצמך שיקרבו אליך, ויספדוך, ויתעסקו בך, ואז הסתלק עמוד האש.

לצורך ריכוך הגולגולת של החולה, כדי לנתחה, מכינים משקה הנעשה על ידי שליפת הדברים הבאים יחד. (א) פילא [=עשב הנקרא בלע"ז פוליון והוא סוג של נענה]. (ב) ולודנא [=עשב הנקרא בלע"ז אלישיני"א והוא לענה]. (ג) וגירדא דאגוזא [=קליפות של עץ האגוז]. (ד) וגירדא דאשפא [=מה שגוררים מהעור]. (ה) וכליל מלכא [=חבצלת]. (ו) ומתחלא דדיקלא סימקא [=שומר שיש לתמרים בקטנותם כעין שיש לאגוזים בקטנותם].

ומכניסים את החולה לנתח את ראשו במקום שאין הרוח שולטת בו. אם יש להם לצורך כך בית שייש, יכניסוהו לשם. ואם אין להם בית שייש, יכניסוהו לבית שכתליו עבים, שכל אחד יש בעוביו שבעה לבנים ואריח, [הלבנה עוביה שלושה טפחים, והאריח עוביו טפח ומחצה, נמצא עובי כל הכותל 22.5 טפחים].

ושופכים על ראשו של החולה שלוש מאות כוסות מהמשקה שהכינו, עד שגולגלתו מתרככת, ונחתכת בסכין בקלות, ופותחים את מוחו.

ומביאים ארבעה עלים של הדס, ובכל פעם שהשרץ מגביה רגל אחת, מניחים עלה של הדס תחת אותה רגל, עד שיהיו ארבעת רגליו של השרץ על ארבעת העלים, [שלא לא יעשה כן, לכשיחזיק בגופו ליטלו, יעוץ צפרניו במוחו, ויקוב את הקרום], ונוטל את השרץ בצבת, ושורפו, שאם לא ישרפנו, יחזור עליו.

זהירות מהידבקות מבעלי ראתן

מכריז רבי יוחנן, הזהרו מזבובי של בעלי ראתן, שזבובים השוכנים עליו, קשים להביא אותו חולי על איש אחר.

רבי זירא לא היה יושב ברוח של בעלי ראתן, כלומר לא היה יושב במקום שתנשב רוח אחת עליו ועל בעלי ראתן.

רבי אלעזר לא היה נכנס באוהל של בעלי ראתן.

רבי אמי ורבי אסי לא היו אוכלים מביצים של מבווי שהיה בו בעלי ראתן.

ורבי יהושע בן לוי היה נדבק אצל בעלי ראתן בשעה שעוסק בתורה, ומושיבם אצלו, ומובטח הוא שתגין התורה עליו, ולא יוזק, שאמר, הלא נאמר על תורה שהיא, "אֵילַת אֱהָבִים וְיַעֲלֶת חַן וְדָדִים יִרְדּוּ בָּךְ כָּל עֵת בְּאֵהֲבֶתָה תִשְׁגָּה תְּמִיד" (משלי ה' י"ט), ומעתה, אם חן מעלה על לומדיה, וכי לא תגן עליהם?

כניסת רבי יהושע בן לוי לגן עדן בחייו

כשהגיע זמנו של רבי יהושע בן לוי ליפטר, אמרו לו למלאך המות, קודם שתיטול נשמתו, לך ועשה לו רצונו.

הלך מלאך המות, ונראה לרבי יהושע בן לוי, אמר לו רבי יהושע בן לוי, הוליכני לגן עדן, ואראה לי את מקומי. אמר לו מלאך המות, מסכים אני. אמר לו רבי יהושע בן לוי תן לי סכינך, שמא תפחידני בדרך. ונתן לו את הסכין.

כשהגיע רבי יהושע בן לוי לשם, הגביה אותו המלאך, והראה לו את מקומו, קפץ רבי יהושע בן לוי לאותו צד ונפל למקומו, תפסו מלאך בקרן גלימתו, אמר לו רבי יהושע בן לוי, נשבע אני שלא אחזור אתך [לעולם הזה, אלא שאר כאן].

אמר אביו, עמוד של אש זה בא, כדי להוציא מעליו כל מי שלא קיים כל התורה כמותו.

אמר לו רב אדא בר מתנה, להוציא את כבודו, שאין לו מעקה בגגו. ואמרו, שבאמת היה לו מעקה בגגו, אלא שבאותה שעה הרוח הפילה את המעקה.

תוכן עניינים

בבבב אין בעלי ראתן

אמר רבי חנינא, מפני מה אין בעלי ראתן בבבב, מפני שאוכלים תרדים ושותים שכר של היזמי, [כלומר שכר שמטילים בו כשות שגדל בהיזמי].

בבבב אין מצורעים

אמר רבי יוחנן, מפני מה אין מצורעים בבבב, מפני שאוכלים תרדים, ושותים שכר, ורוחצים במי פרת.

סליק פרק המדיר את אשתו

פרק שביעי המדיר

דף ע'..... 1

המדיר את אשתו מלהנות לו..... 1

דין המדיר את אשתו מלהנות לו..... 1

העמדת פרנס על ידי הבעל שאסר אשתו במזונותיו..... 2

שליחות לכתוב גט בלא לייחד השליח..... 2

בשבת החמירו גם שלא בלשון ציווי..... 3

אופן נוסף שיכול לזון את המודר ממנו הנאה..... 3

לתת למודר על ידי מתנה לאחר או הפקר..... 3

דף ע"א..... 3

דעת רבי יהודה בענין מדיר את אשתו ממזונותיו..... 3

המדיר את אשתו שלא תטעם אחד מכל הפירות..... 3

האשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה ולא הפר..... 4

המדיר את אשתו שלא תתקשט באחד ממיני הבשמים..... 4

נדרים שהבעל מפר לאשתו..... 4

המדירה את בעלה מתשמיש המטה..... 5

המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה..... 5

הנשואה רדופה ללכת לבית אביה להגיד שבחה בנישואין..... 5

הארוסה קוראת לו "בעלי" והנשואה קוראת לו "אישי"..... 5

המדיר את אשתו שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה..... 5

דף ע"ב..... 5

"וְהָיָה יָמֶן אֶל לְבָבוֹ"..... 6

על מנת שתאמרי לפלוני..... 6

על מנת שתהא ממלאה ומערה לאשפה..... 6

האסורה להתנהג עם שכנותיה בדרכי שכנות..... 6

היוצאות שלא בכתובה..... 6

עוברת על דת משה..... 6

עוברת על דת יהודית..... 7

בקי צור

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 26ח
מסכת כתובות ע' – ע"ז

14	נמצאו בה מומים ואין ידוע מתי נולדו בה	8	משנתנו שנויה במסכת כתובות ובמסכת קידושין
15	חזקת הגוף שלא כנגד חזקת ממון	8	המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים
15	נמצאו בה מומים אחר נישואין הבעל נפטר	8	המקדש את האשה סתם ונמצאו עליה נדרים
15	מלשלם כשיביא עדים שהיו בה המומים קודם האירוסין	8	המקדש את האשה על מנת שאין בה מומים
16	דף ע"ו	9	המקדש את האשה סתם ונמצאו בה מומים
16	מומים הראויים לבוא עמה מבית אביה	9	דף ע"ג
16	זה משך הפרה ולאחר מכן נמצא החמור מת	9	קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונישאת
16	הראייה מדין כלה שנמצא בה מום	9	קידש אשה בתנאי או בסתם וכנסה
17	הראייה מדין כלה שנמצא בה מום	10	קידושי טעות ולאחריהם סבלונות או בעילה
17	מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות	10	על מנת שירצה אבא
17	אופנים שאין הבעל יכול לטעון מחמת המומים	10	גרושה שהחזירה בעלה ומת בלא בנים
18	דף ע"ז	11	דף ע"ד
18	נכפית	11	חלוץ לה ובכך אתה כונסה
18	איש שיש בו מומים	11	חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז
18	אנשים שכופים אותם להוציא נשותיהם	11	תנאי בקידושי ביאה
19	דווקא את בעלה מקבלת על כרחה אבל את אחיו לא	11	המקדש במלווה ובעל
19	האומר איני זן ואיני מפרנס	11	המקדש בפחות משווה פרוטה ובעל
19	נשא אשה עשר שנים ולא ילדה	12	המקדש על תנאי ובעל
19	מיני מוכי שחין	12	הלכה אצל רופא וריפא אותה
19	תשמיש אחר הקזת דם גורם חולי בבנים	12	הלכה אצל חכם והתירה
19	סימן בעלי ראתן	12	המוציא את אשתו משום נדר או משום שם רע
19	רפואת בעלי ראתן	13	נדר שהודר ברבים
20	זהירות מהידבקות מבעלי ראתן	13	דף ע"ה
20	כניסת רבי יהושע בן לוי לגן עדן בחייו	13	המקדש אשה על מנת שאין עליו מומים או נדרים
20	פגישת רבי יהושע בן לוי עם רבי שמעון בר יוחאי	13	האשה טוב לה בכל איש שהוא
20	מיתתו וקבורתו של רבי חנינא בר פפא	13	דברים הנחשבים מום באשה
21	בבבל אין בעלי ראתן	14	מי יזכה לבוא לציון
21	בבבל אין מצורעים	14	בני בבל ובני ארץ ישראל